

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2010:5
ISSN 1654-0247

”Till Skriptoriet i hopp om excerpering”
– Om uppbyggnaden av Svenska Akademiens ordboks bibliotek

CECILIA BERGMAN

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Cecilia Bergman
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: ”Till Skriptoriet i hopp om excerpering”
– Om uppbyggnaden av Svenska Akademiens Ordboks
bibliotek

Engelsk titel: On the Development of the Swedish Academy Dictionary
Library

Författare: Cecilia Bergman

Färdigställt: 2010

Handledare: Arja Mäntykangas, Lars Seldén

Abstract: This thesis deals with the question of why the Swedish
Academy Dictionary has its own Library when, for almost a
hundred years, it has been located at the University Library
of Lund.

Looking at the library functions: librarian, users,
room and books and their external factors: economy, internal
actors, external actors and the development of the Swedish
Academy Dictionary helped to shed light upon which
relations between these factors have been important in the
development of the library.

The results show that there has not been a conscious
plan behind the Library. A large number of the books in the
Library was given by those who have worked at the
Dictionary and also by their friends and colleagues. Another
part was given by the Swedish Academy and was partly
gathered when the project was still in Stockholm.

Being so close to the books belonging to Lunds
University Library has been a factor in not buying so many
needed books, like expensive lexica. When the Dictionary
moved from Lunds University Library a development into
what can be described as a Special Library in Lexicology
took place.

One factor that was not considered but has proven to
be important is the relation between the editors and other
people in the society of Lund, and the desire to spread one's
name.

Nyckelord: Svenska Akademiens Ordbok, Bibliotekshistoria,
Specialbibliotek, Vetenskapliga bibliotek, Lunds
universitetsbibliotek, Gåvor, Exlibris, Dedikationer

Innehåll:

1 Inledning.....	sid 1
1.1 Bakgrund.....	sid 1
1.2 Problemformulering och ämnets relevans för biblioteks- och informationsvetenskapen.....	sid 2
1.3 Syfte.....	sid 2
1.4 Frågeställningar.....	sid 3
1.5 Avgränsningar.....	sid 3
1.6 Disposition.....	sid 3
1.7 Litteratur.....	sid 4
1.7.1 Litteratursökning.....	sid 4
1.7.2 Litteraturöversikt och tidigare forskning.....	sid 4
1.8 Förkortningar.....	sid 7
2 Teori.....	sid 8
3 Metod och material.....	sid 11
3.1 Materialtidslinje.....	sid 11
3.2 Källkritisk diskussion av materialet.....	sid 13
3.3 Tillvägagångssätt.....	sid 15
4 Kort om SAOB.....	sid 16
5 Materialredovisning och delanalys	sid 18
5.1 Yttre faktorer.....	sid 18
5.1.1 Ordbokens utveckling.....	sid 18
5.1.2 Ekonomi.....	sid 21
5.1.3 Kollektiva aktörer.....	sid 22
5.1.4 Enskilda aktörer.....	sid 25
5.2 Inre faktorer.....	sid 30
5.2.1 Personal.....	sid 30
5.2.2 Användare.....	sid 32
5.2.3 Lokaler.....	sid 33
5.2.4 Bestånd.....	sid 35
6 Analys och diskussion.....	sid 40
7 Sammanfattning.....	sid 45
Källor.....	sid 47
Otryckta källor.....	sid 47
Tryckta källor.....	sid 49
Figur 1. Analysmodell.....	sid 9
Figur 2. Materialtidslinje.....	sid 12
Figur 3. Analysmodell av yttre faktorer.....	sid 18
Figur 4. Analysmodell av inre faktorer.....	sid 30

Tabell 1. Kassa 1909-1919.....	Bil. 1
Tabell 2. Budgetförslag 1922-1938.....	Bil. 1
Tabell 3. Budgetförslag 1980-1989.....	Bil. 1
Tabell 4. Budgetförslag och kassa 1990-1999.....	Bil. 1
Tabell 5. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1931-1939.....	Bil. 2
Tabell 6. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1940-1949.....	Bil. 2
Tabell 7. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1950-1959.....	Bil. 2
Tabell 8. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1960-1969.....	Bil. 2
Tabell 9. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1970-1979.....	Bil. 2
Tabell 10. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1980-1989.....	Bil. 2
Tabell 11. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1990-1999.....	Bil. 2

Bil. 1. Sammanställning av kassa och budget

Bil. 2. Sammanställning av bokjournalen och bokbindarejournalen

Bil. 3. Intervjufrågor

1 Inledning

I många av böckerna i biblioteket på Svenska Akademiens ordboksredaktion finns anteckningar och exlibris som påminner om en svunnen tid. "Till Skriptoriet i hopp om excerpering¹ från N. & W. genom F. Wulff" står antecknat i Preben Nodermanns och Fredrik Wulffs *Psalm- och koralfrekvens* från 1917. Skriptoriet var den lokal i Lunds universitetsbibliotek där arbetet med Svenska Akademiens ordbok sedan 1906 bedrevs. Genom att skänka ett exemplar av sin nyutgivna bok hoppades Nodermann och Wulff att deras skrift skulle komma att användas som källa i ordboken. Denna uppsats kommer att behandla ordboksredaktionens bibliotek och de aktörer som har varit inblandade i uppbyggnaden.

I inledningskapitlet ges en bakgrund till varför jag har valt att skriva om Svenska Akademiens ordboksredaktions bibliotek. Här presenteras uppsatsens syfte och frågeställningar. Även litteraturgenomgången ges här och en förkortningslista avslutar uppsatsens första del.

1.1 Bakgrund

Svenska Akademiens ordboksredaktion (hädanefter förkortad SAOB²) har sina lokaler i Lund och här arbetar cirka 20 personer med att beskriva svenska språkets ordförråd i skrift från 1521 till våra dagar. Det senast tryckta bandet (våren 2009) avslutas med ordet "tyna" och hela projektet beräknas vara avslutat 2017. I regel ges till varje ord som beskrivs autentiska exempel på ordets användning(ar) genom årens lopp. SAOB:s källförteckning upptar cirka 21 000 tryckta och otryckta källor. De flesta källor kontrolleras på Lunds universitetsbibliotek (hädanefter förkortat LUB) men även andra bibliotek och arkiv i landet nyttjas.

SAOB har en speciell relation till LUB eftersom redaktionen haft sin hemvist på LUB mellan 1906 och 1994. Ordboksarbetet i Lund inleddes 1883. Man hade till en början vissa lokalproblem men när LUB skulle byggas, så planerades även för lokaler till SAOB.

Jag har varit anställd vid redaktionen sedan 2002. Min huvudsakliga arbetsuppgift är att kontrollera ordboksmanus. Kontrollarbetet kräver flitiga besök på LUB, eftersom citaten som medtages i ordboksartiklarna skall motläsas. Jag har även till uppgift att ansvara för redaktionens bibliotek. Som både bibliotekarie för och användare av SAOB:s bibliotek så har jag kommit att fundera en hel del över bibliotekets bestånd, nytta och funktion. Jag tyckte att det kunde vara ett lämpligt ämne för min magisteruppsats. Att jag har en så nära relation till det bibliotek som jag skall skriva min uppsats om kan innebära både för- och nackdelar. Jag kommer att återkomma till detta i metodkapitlet nedan.

¹ Att excerpera är: "handlingen att ur skrift göra (kortare utdrag), vanl. ss. material för vetenskapligt arbete" (SAOB, sp. E 811). I denna uppsats avses den excerpering som legat (och ligger) till grund för Svenska Akademiens ordboksarbete.

² SAOB används här som förkortning för både Svenska Akademiens ordboksredaktion och Svenska Akademiens ordbok.

1.2 Problemformulering och ämnets relevans för biblioteks- och informationsvetenskapen

Under mina år vid Bibliotekshögskolan var både jag och, uppfattade jag det, utbildningen främst inriktad på folkbibliotek och folkbibliotekens historia. För mig handlar bibliotekshistoria mycket om 1800-talets folkrörelser och demokratiseringsprocess och om Valfrid Palmgrens importerade amerikanska idéer om "the Public Library". Efter tiden i Borås har jag arbetat kort på folkbibliotek och skolbibliotek och inte reflekterat så mycket mer över rötterna.

Efter något år i biblioteksvärlden började jag arbeta på SAOB och fick insikt i en annan biblioteksvärld, en som är mycket äldre och som handlar om bevarande och som folk har arbetat och verkat i långt innan det fanns en bibliotekarieutbildning. Om denna värld visste jag inte så mycket mer än om de olika universitetsbibliotekens ansvarsområden, en del om nationellt ansvar, gallringsprinciper och om fjärrlånekedjan. Men över dess historia hade jag inte så noga reflekterat.

När vetenskapliga bibliotek, forskningsbibliotek och specialbibliotek av olika slag berörts i tidigare magisteruppsatser har det främst handlat om användarperspektivet och om hur olika professioner söker information och ganska lite om deras historia och bakgrund.

SAOB:s bibliotek, med sin nära relation till LUB, är ett litet, vetenskapligt bibliotek som ingår i de vetenskapliga bibliotekens historia och idévärld och det är av intresse att belysa även denna del av bibliotekshistorien. Varje bibliotek har sin egen historia och särprägel och för varje biblioteks historia som utreds bidras till ämnet bibliotekshistoria som sådant.

Att ha tillgång till ett nationalbibliotek³ är av avgörande betydelse för SAOB och det kan aldrig ha varit någon som tänkt att redaktionen själv skulle kunna bygga upp det bibliotek som krävs för sitt arbete. Ändå finns på redaktionen ett bibliotek om 240 hyllmeter med alla ämnen i SAB-systemet representerade, men naturligtvis med en stor övervikt av språkvetenskap.

Vad jag anser vara av intresse med SAOB:s bibliotek är frågor rörande intentioner och syfte med bibliotek. Det finns inte många böcker i SAOB:s bibliotek som inte också finns på LUB, så varför uppstod SAOB:s bibliotek i LUB:s lokaler? Är det så att där akademiker befinner sig, så samlas oundvikligen böcker. Kan bibliotek slumpmässigt uppstå? Eller finns det alltid perioder i ett biblioteks historia med mer struktur i avseende på biblioteksfunktioner? Behövs en bibliotekarie och en biblioteksplan för att ge ett bibliotek stadga och struktur i form av exempelvis genomtänkta inköps- och gallringsstrategier?

1.3 Syfte

Syftet med min uppsats är att, genom att se på olika ramfaktorers påverkan på biblioteksverksamheten, förklara hur och mot vilken bakgrund SAOB:s bibliotek har växt fram och utvecklats.

³ I denna uppsats använder jag en vidare definition av nationalbibliotek än den gängse. På grund av det nationella reservexemplar som placeras i Lund används termen nationalbibliotek för LUB i de källor som ligger till grund för min undersökning. Jag har för enkelhetens skull också valt att göra så.

1.4 Frågeställningar

För att uppfylla syftet med min uppsats har jag valt att koncentrera mig på följande frågeställningar:

- Varför har SAOB ett eget bibliotek, när redaktionen under så lång tid har haft sin arbetsplats på LUB?
- Vilka aktörer har varit inblandade i införskaffandet av böckerna och på vilket sätt har de varit inblandade?

1.5 Avgränsningar

Eftersom SAOB:s kärnverksamhet är att skriva ordbok och inte att bedriva biblioteksverksamhet finns en stor del av materialet om biblioteket i källor som rör ordbokens egentliga arbete. Denna uppsats huvudfokus är dock SAOB:s biblioteks historia och inte SAOB:s historia.

Materialet som rör enbart biblioteket är litet men materialet som rör ordboken är stort och det har varit svårt att avgöra när materialet är tömt. Jag har avgränsat sökandet till det material som finns i SAOB:s arkiv, eftersom det har legat utanför tidsramarna för denna uppsats att även gå igenom det material som finns i Svenska Akademiens arkiv.

Den tidsmässiga avgränsningen går från cirka 1883 till cirka 2000. 1883 förlades ordboksprojektet till Lund och är därför ett bra startår, men året visar sig i undersökningen inte vara helt exakt och vissa förgreningar bakåt i tiden finns, framförallt till det provhäfte som gavs ut 1870. Att slutåret sätts så sent beror på att ordboken flyttade två gånger under 1990-talet och i och med detta hände en del med biblioteket.

1.6 Disposition

I uppsatsens första del presenterar jag mitt val av ämne samt syfte och frågeställningar. För att sätta in ämnet i sitt sammanhang gör jag här också en litteraturgenomgång av undersökningar som delvis berört samma aspekter. Frågorna kommer att besvaras i uppsatsens sjätte del, analysdelen.

Den teori och teoretiska modell jag har använt för att analysera mitt material presenteras och diskuteras i uppsatsens andra del. Utifrån denna modell har jag disponerat uppsatsens femte del, undersökningen. Att dela upp materialet enligt en teoretisk modell är i någon mån också att göra en analys. Undersökningskapitlet innehåller därför reflektioner och delanalyser. Uppsatsens egentliga analys görs dock i den sjätte delen.

Dessa delar kan ses som en båge, där delarna på motsvarande sida möter varandra. Ytterst finns frågeställningar och svaren på frågorna och däremellan modellen och materialanalysen.

Mitt material presenteras och diskuteras källkritiskt i uppsatsens tredje del där också metoden beskrivs. Då materialet under vissa perioder av den undersökta perioden är ganska tunt har jag valt att inleda denna del med en tidslinje. På detta sätt kan läsaren enkelt se hur materialet fördelar sig över tid.

Jag har valt att utesluta ett särskilt avsnitt med begreppsdefinitioner. Centrala begrepp för analysen presenteras i teoridelen. Övriga ord och begrepp som jag ansett

kan behöva en definition har fått en sådan i anslutning till att ordet har använts. För förkortningar se 1.8 nedan.

1.7 Litteratur

1.7.1 Litteratursökning

Den mest relevanta litteraturen om SAOB och SAOB:s bibliotek finns i SAOB:s eget bibliotek, under specialsignumet *Ordbokiana*, där det finns både tryckt och otryckt material rörande SAOB och SAOB:s historia.

Ett arbete om ett bibliotek i anslutning till något av de andra stora ordboksprojekten (*Norsk Ordbok*, *Ordbog over det danske sprog*, *Deutsches Wörterbuch*, *Oxford English Dictionary*, *Jysk Ordbog*, *Woordenboek der Nederlandsche Taal*) hade varit intressanta att ha som jämförelselitteratur, men något sådant verkar tyvärr inte finnas.

Historiska uppsatser rörande specialbibliotek och vetenskapliga bibliotek är relevanta, dels som inspirationskällor, dels som källor för vidare litteraturtips genom den så kallade snöbollseffekten.

Folkbiblioteken är i större utsträckning än de vetenskapliga biblioteken historiskt beskrivna. Jag har dock främst intresserat mig för uppsatser om folkbibliotekens framväxt och historia i de fall det finns likheter i teoretiskt val eller undersökta aspekter.

Litteraturöversikten hålls i uppsatsen relativt snäv då det inte finns så mycket skrivet som kan relateras till SAOB:s biblioteks speciella karaktär.

1.7.2 Litteraturöversikt och tidigare forskning

Nielsens interrelationella teori

Här presenterar jag kort de uppsatser vid BHS som tidigare använt Nielsens (1997) interrelationella teori. De har infört teorin och modifierat den för att passa för bibliotekshistoriska undersökningar. Deras undersökningar ligger därför till grund för mitt teoriavsnitt.

Karlsson (2009) har i sin magisteruppsats undersökt biblioteksverksamheten på Tjörn, där han främst undersökt biblioteksutvecklingen utifrån ramfaktorerna: samhällsutveckling, ekonomisk utveckling samt enskilda aktörer (s. 3).

I sin uppsats visar Karlsson att den samhälleliga utvecklingen har påverkat biblioteken på Tjörn och att enskilda aktörer har varit viktiga, kanske främst i bibliotekens uppstartsfas (s. 56-60).

Samma interrelationella teori har Gustavsson & Hallberg (2005) använt sig av i sin studie över vilka aktörer som påverkat biblioteksutvecklingen i Vaggeryd. De visar att viktiga faktorer har varit byggandet av en järnvägsstation i slutet av 1880-talet som bidrog till ökad folkmängd och starka folkrörelser.

Specialbibliotek

SAOB:s bibliotek är inte ett specialbibliotek. Specialbibliotekets plats i sin moderorganisation kan dock ses som likartad den plats SAOB:s bibliotek har i SAOB:s organisation. De uppsatser jag har valt att ta upp här berör bland annat problem för specialbibliotek som saknar bibliotekarier eller relevanta måldokument. Dessa problem är även gällande för SAOB:s bibliotek och jämförelser kan göras.

Nobelbiblioteket är av intresse på grund av att detta bibliotek och SAOB har samma huvudman, Svenska Akademien.

Jørgensen & Krahnert (2004) har skrivit sin magisteruppsats om Smålands museums bibliotek. Syftet med uppsatsen är att göra en handlingsplan för att återupp-rätta biblioteksfunktionen vid museet.

På 1980-talet började man vid Smålands museum att sammanföra alla böcker till ett bibliotek, en katalog påbörjades samtidigt. Först 1995/96 vid en ombyggnad fick biblioteket egen lokal och en bibliotekarie anställdes. Denne sades upp på grund av resursbrist 2000/01 (s. 15).

Biblioteket har även efter att bibliotekarien sagts upp varit tillgängligt och ett kaotiskt utrymme beskrivs där osorterade böcker och tidningar ligger i travar och där allt är väldigt svårt att hitta (s. 16f).

Genom intervjuer och enkäter undersöker Jørgensen & Krahnert de anställdas informationsbehov och förväntningar på sitt bibliotek och kommer fram till att biblio- teket behövs och att det skulle gagna moderorganisationen om man lade resurser på biblioteksfunktionen.

Om specialbibliotekets relation till sin moderorganisation skriver även Olofsson (1999) sin magisteruppsats. Hans fokus ligger på bibliotekets mål och prioriteringar då hans undersökta bibliotek, *Utrikepolitiska Institutets bibliotek*, visar sig lägga mer tid och resurser på externa användare än interna. Olofsson påpekar att det är viktigt att spe- cialbibliotek och moderorganisationen kontinuerligt samverkar och diskuterar gemen- samma mål så att fokus hamnar rätt.

Harrysson (1996) har i sin magisteruppsats undersökt hur *Nobelbibliotekets* inköpspolicy sett ut och förändrats under 1900-talet i avseende på inköpta språkområ- den. Nobelbibliotekets främsta funktion är att understödja Nobelkommittén i dess arbete att utse nobelpristagare i litteratur. Biblioteket innehåller därför i stort sett bara skön- litteratur (s. 17).

Köp, byten, förlagsgåvor och övriga gåvor ligger till grund för *Nobelbiblio- tekets* förvärv. Gåvorna till *Nobelbiblioteket* kan under ett år utgöra en tredjedel av för- värvet, någon gallring förekommer inte i egentlig mening, men dubletter används till bytesexemplar med andra bibliotek (s. 29). När det gäller gåvorna påpekas att särskilt under början av 1900-talet fick Nobelbiblioteket många böcker av författare som på det sättet trodde att de kunde öka sina egna chanser att få Nobelpriset (s. 22).

Bibliotekarien

Då SAOB:s bibliotek inte haft någon egentlig bibliotekarie är bibliotekarierollen intres- sant att se på.

Ducander (1999) har gjort en undersökning av bibliotekarierollen utifrån de fyra olika bibliotekarieutbildningar som finns i landet. Han ger en kort översikt av de utbildningar som funnits för bibliotekarier sedan 1900-talets början. Dessa utgörs främst av kortare kurser för folkbibliotekarier medan "Universitets- och forskningsbiblio- tekarierna utbildas inom den institution de arbetade i" (s. 25).

När man startade Bibliotekshögskolan 1972 var det en sammanhållen utbild- ning både för folkbibliotekarier och för forskningsbibliotekarier. Utbildningen har sedan dess varit föremål för en mängd diskussioner, utredningar och omorganisationer. En stötesten har bland annat varit huruvida man skall hålla samman eller skilja folkbiblio- teksdelen från forskningsbiblioteksdelen (Ducander 1999, s. 25-36).

Gärdefors (2008) har undersökt bibliotekariens roll för biblioteket. Han beskri- ver hur Lidköpings bibliotek förändrades och utvecklades i och med att man anställde sin första utbildade bibliotekarie på 1950-talet. (Här avses dock en bibliotekarie med högskoleutbildning, inte en specifik bibliotekarieutbildning.) Gärdefors behandlar även hur denna förändring uppfattades av politiker och allmänhet.

Gärdefors målar i sin uppsats upp en bild av en mycket stark personlighet och aktör som försöker att i grunden förändra och modernisera Lidköpings bibliotek. Politikerna verkar i vissa fall alldeles oförstående inför detta och det verkar som om de inte alls hade förväntat sig att anställandet av en utbildad bibliotekarie skulle innebära någon annan skillnad än att man skulle få statsbidrag.

Homo Academicus

Akademikerna beskrivs ofta i relation till arbetarklassen. Det är oftast konflikten i det sociala samspelet som är intressant. I denna undersökning saknas en sådan social konflikt eftersom det är en homogen grupp akademiker som beskrivs. Den akademiska rollen i sig själv visade sig dock under arbetets gång vara av intresse. Bourdieus (1996) *Homo Academicus* rör konflikten emellan akademiker och olika akademiska discipliner men beskriver på samma gång akademikerrollen. Själva termen *Homo Academicus* antyder att Bourdieu mer eller mindre tänker sig att han beskriver en art.

En av mina första uppgifter som biblioteksansvarig på SAOB:s bibliotek var att försöka göra en uppskattning av bibliotekets värde för försäkringsbeloppet. Exlibris och anteckningar sänker oftast värdet på en bok och då de flesta av SAOB:s biblioteks böcker innehåller sådant, så påpekade jag för min chef att vi kanske skulle räkna bort lite av det uppskattade värdet. Hon i sin tur tyckte inte att det var nödvändigt eftersom det, så klart, beror på vems namn det är. Kända namn höjer ju snarast värdet på en bok. Bourdieu (1996) skriver:

Mängden av de utvalda egenskaperna förenar å ena sidan ett universum av kriterier (eller egenskaper) som, förutom *egen-namnet* (den värdefullaste av alla egenskaper när det rör sig om ett berömt namn), verkligen är användbara och används i vardagspraktiken för att *identifiera* och till och med klassindela universitetslärarna ... med, å andra sidan, en serie karakteristika som den praktiska erfarenheten av universitetsfältet har fått oss att betrakta som relevanta och att därför ställa upp som klassificerande egenskaper (s. 41).

Bourdieu studie *Homo Academicus* innehåller såväl en studie av hur akademikern är som spänningen i konflikten mellan akademiker inom olika ämnen.

Till grund för studien ligger från början intervjuer med lärare och elever, men denna studie var tvungen att avbrytas då folk inte ville säga så mycket om de inte fick vara anonyma. Bourdieu ansåg inte att han kunde göra en anonym studie eftersom vissa av de klassificerande egenskaperna inte kunde hållas hemliga, såsom exempelvis namnet.

I stället för intervjuer har han använt sig av offentliga uppgifter för att göra sitt schema över de klassificerande egenskaperna hos akademikerna. Dessa egenskaper är bland annat namnet, släktskap, titlar, universitetstillhörighet, eventuellt tillhörighet i akademier och andra sällskap och så vidare.

1.8 Förkortningar

BHS = Bibliotekshögskolan

LUB = Lunds universitetsbibliotek

NE = Nationalencyklopedin

OSA = Om svar anhålles. Vid Göteborgs universitet finns en projektgrupp med detta namn som bland annat arbetar med att göra SAOB tillgänglig via Internet.

SAB = Sveriges allmänna biblioteksörening. SAB-systemet är det klassifikations-system som från början utarbetades av denna förening.

SAOB = Svenska Akademiens ordboksredaktion, Svenska Akademiens ordbok

SOFI = Institutet för språk och folkminnen

UB = Förkortningen UB för Lunds universitetsbibliotek är den vanliga i mina källor.

UB1 = Gammal förkortning för universitetsbiblioteket på Helgonabacken i Lund.

2 Teori

I en bibliotekshistorisk uppsats kan man välja att inte ha en direkt teori utan lägga fokus på de historiska metoderna såsom källkritik och hermeneutik. Då materialet om SAOB:s bibliotek inte är så stort kan dock en teori hjälpa till att klargöra och rikta ljus på materialet på ett helt annat sätt än enbart hermeneutiken hade kunnat göra.

Till en början funderade jag på att använda mig av tidigare studier och teorier rörande beståndsuppbyggnad och beståndsutveckling. Men då dessa teorier är moderna och rör moderna bestånd och mitt material är gammalt så lät det sig inte göras.

Karlsson (2009) beskriver liknande teoretiska funderingar och beslutar sig för en modifierad interrelationell teori som använts på BHS tidigare i Gustavsson & Hallbergs (2005) uppsats om biblioteksutvecklingen i Vaggeryd men som egentligen härrör från musikvetenskapen.⁴ Modellen som Karlsson (2009) ritat upp för att använda i sin uppsats (s. 13) fungerar även för att appliceras på materialet om SAOB:s bibliotek. Denna teori fungerar bra för att få en överblick över materialet och för att dela upp det i olika kategorier. För att förstå utvecklingen av SAOB:s bibliotek och för att göra analysen har den också fungerat då den belyser vilka delar som påverkat vilka och vilka delar som inte har haft så stort inflytande. Den teoretiska modellen bygger på faktorer och aktörer. Med en faktor avses de delar som utgör, eller de delar som påverkar *biblioteksverksamheten*. Med aktör avses någon eller något (en institution eller dylikt) som genom sitt agerande har direkt eller indirekt inverkan på *biblioteksverksamheten*.

Nielsen (1997) har, i syfte att analysera vad ämnet musikpedagogik egentligen är, ritat upp en interrelationell modell till hjälp för denna analys (s. 165). Kärnan i modellen utgörs av det som är fokus för forskningen, i hans fall "musikundervisning". Genom att belysa det ämnet har han velat se på de olika faktorer som påverkar denna kärna genom att närmast mitten lägga en ram med de delar som kärnan "musikundervisning" utgörs av. Dessa kallar han inre faktorer och sedan bygger han på med ytterligare fem ramar med yttre faktorer, som ligger längre och längre ifrån "musikundervisning" men som ändå har inverkan på hur den fungerar.

Genom att göra detta kan han se på alla påverkansfaktorer och lättare se hur relationerna delarna emellan påverkar varandra och framförallt hur de påverkar kärnan "musikundervisning".

Gustavsson & Hallberg (2005) och Karlsson (2009) har tidigare, till BHS, infört och modifierat denna teori och gjort en förenklad modell för att kunna appliceras på bibliotekshistoriskt material.

Karlsson påpekar att denna teori fungerar väldigt bra för att uppfylla syftet med att beskriva biblioteksutvecklingen på Tjörn eftersom den ger en överskådlighet över inverkan faktorer. Han påpekar vidare att teorin har varit särskilt intressant för att analysera utvecklingen på en liten ort (2009, s. 12).

SAOB:s bibliotek är en liten biblioteksverksamhet inuti en annan relativt liten verksamhet och SAOB:s fokus ligger inte på biblioteket. Denna interrelationella teori där olika påverkansfaktorer enkelt kan belysas är behjälplig för ett material där en gans-

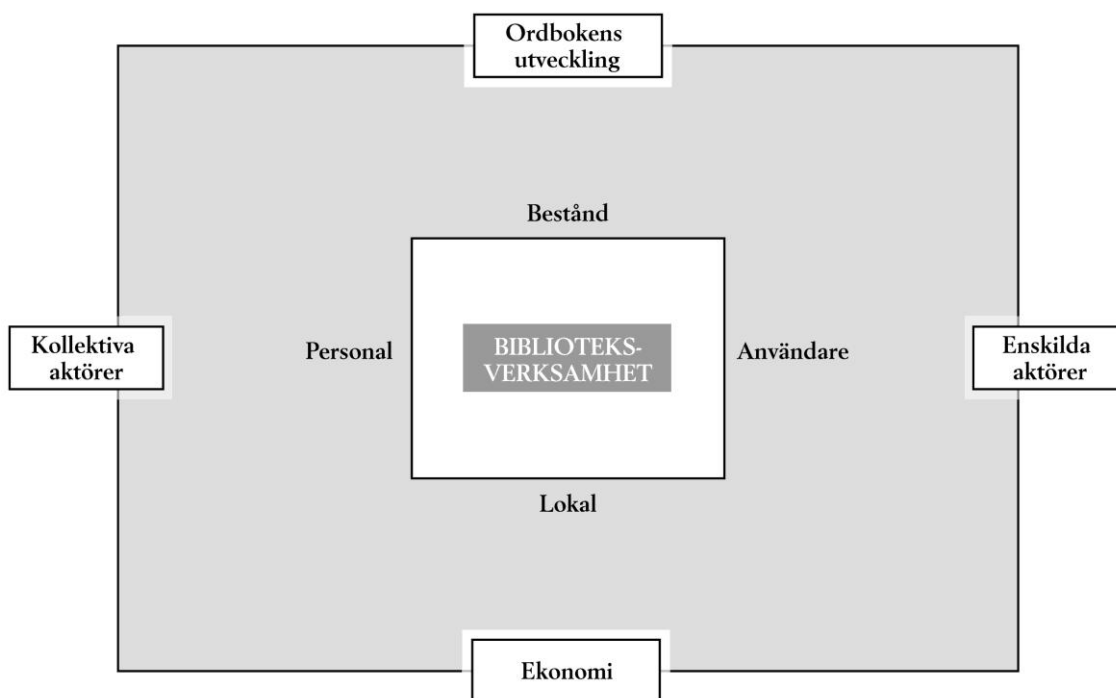
⁴ Denna teori påminner mycket om ramfaktorteorin som används inom pedagogisk forskning. Denna modell användes första gången i Dahllöf, 1967, *Skoldifferentiering och undervisningsförlopp*. Ramfaktorteorin har använts vid BHS i Kumlin & Olsson, 2006, *En undersökning utifrån den ramfaktorteoretiska modellen av tre folkbiblioteks förutsättningar att vara en resurs för högskolestudenter*. Denna modell kan dock inte alls sägas ligga närmare min undersökning än vad Niensens (1997) gör så jag tänker inte närmare gå in på den.

ka liten del rör den innersta kärnan och där även andra faktorer måste användas för att kunna säga något om kärnverksamheten.

Modellerna som Karlsson (2009) respektive Gustavsson & Hallberg (2005) använder skiljer sig delvis åt. Karlsson har som inre faktorer valt *lokaler - personal - låntagare - bestånd* (s. 13) medan Gustavsson & Hallberg valt *bokbestånd - låntagare - bibliotekarie* (s. 12). Att i min modell slå ihop *personal/låntagare* till en grupp hade kunnat fungera eftersom det i stort handlar om samma personer. Men rollerna är ändå olika så *personal/låntagare* kommer att separeras i modellen. Några *låntagare* förekommer inte i egentlig mening eftersom biblioteket är ett referensbibliotek. Denna grupp kallas därför *användare*.

Karlssons (2009) valda yttre faktorer är *samhällsutvecklingen - enskilda aktörer - ekonomi* och Gustavsson & Hallbergs (2008) är *samhällsutvecklingen - ekonomi - enskilda aktörer - kollektiva aktörer*. Jag har i min modell i stället för *samhällsutvecklingen* valt *ordbokens utveckling*.

Analysmodellen kommer att se ut så här:

Figur 1: Analysmodell

Kärnan i min modell är *SAOB:s biblioteksverksamhet*. De inre faktorerna är: *Personal, Användare, Lokal* och *Bestånd*. Då kärnan *Biblioteksverksamhet* är något som på SAOB bedrivits mitt i verksamheten att skriva ordbok är personal och användare samma personer och lokalen har varit densamma som den lokal som använts till ordboksarbetet. Därför är det intressant att dela upp och titta på dessa funktioner och roller var för sig för att kunna säga något om *Biblioteksverksamheten*.

De yttre faktorerna är: *Ordbokens utveckling, Ekonomi, Kollektiva aktörer* och *Enskilda aktörer*. Då syftet med biblioteksverksamheten i någon mån alltid måste ha varit att understödja sin organisation så är utvecklingen av denna organisation intressant att se på liksom hur mycket av kapital som organisationen ansett biblioteksverksamheten vara värd. De enskilda aktörerna är i viss mån samma personer som användarna

och personalen vilket gör det viktigt att separat se på de olika rollerna de har haft för påverkan av *Biblioteksverksamheten*.

3 Metod och material

I denna del presenteras det material som ligger till grund för undersökningen. Här presenteras även den valda metoden och tillvägagångssättet för undersökningen.

3.1 Materialtidslinje

Då materialet för vissa delar och för vissa perioder är ganska litet så presenteras inledningsvis materialet i en tidslinje som gör det enkelt för läsaren att se vilken typ av material som ligger till grund beskrivningen av de olika perioderna. De källor som är presenterade inom parentes är källor som är svåra eller omöjliga att tidsbestämma men där jag ändå gjort en ungefärlig tidsbedömning.

År	Förstahandskällor Bibl.	Förstahandskällor SAOB	Andrahandskällor Bibl.	Andrahandskällor SAOB
1880	(Gåvolistor) (Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Fotoalbum Klippböcker		Minnesanteckningar Litteratur
1890	(Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Fotoalbum Klippböcker		Minnesanteckningar Litteratur
1900 - 1910	(Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Verksamhetsberättelser Kassa Fotoalbum Klippböcker		Minnesanteckningar Litteratur
1920	(Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Korrespondens Verksamhetsberättelser Budget Fotoalbum Klippböcker		Minnesanteckningar Litteratur
1930	Bokjournal Bokbindarejournal (Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Korrespondens Verksamhetsberättelser Budget Fotoalbum Klippböcker		Litteratur
1940 - 1960	Bokjournal Bokbindarejournal (Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Korrespondens Verksamhetsberättelser Fotoalbum Klippböcker		Litteratur
1970	Bokjournal Bokbindarejournal (Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Verksamhetsberättelser Klippböcker Protokoll	Intervju	
1980 - 1990	Bokjournal Bokbindarejournal (Exlibris och bokanteckningar)	Personalmatrikel Verksamhetsberättelser Budget Fotoalbum Klippböcker Protokoll	Intervju	

Figur 2. Materialtidslinje

3.2 Källkritisk diskussion av materialet

Utifrån frågeställningarna om SAOB:s biblioteks historia och då ett specifikt biblioteks utveckling ligger i fokus för uppsatsen faller sig valet på en kvalitativ metod i kombination med ett historiskt och källkritiskt angreppssätt naturligt. Vissa kvantitativa inslag finns i uppsatsen i form av tabeller. Angreppssättet är även i dessa fall kvalitativt.

Som anställd vid SAOB har jag som en sidouppgift ansvar för det bibliotek som jag kommer att beskriva i uppsatsen. Fördelen med detta har varit att jag har haft en mer direkt tillgång till materialet än vad en utomstående skulle ha haft. Förförståelsen har också bidragit till att jag troligtvis haft lättare att tolka en del mer knapphändig information. Att ha varit så nära verksamheten kan dock ha bidragit till att jag blivit hemmablind. Viktiga utvecklingsfaser och skeenden kan i materialet missas då man vet, och kanske utgår ifrån, hur organisationen ser ut nu. Att inte ställa rätt frågor till materialet därför att man kanske redan tror att man vet svaren utgör också en risk när man är nära organisationen som beskrivs.

Ytterligare en risk med att beskriva en verksamhet som man själv arbetar i är att man kan hamna i en beroendeställning och inte våga komma med kritiska synpunkter. Jag tänker att risken för detta i mitt fall varit liten dels på grund av att biblioteket inte är ett "känsligt ämne" i organisationen, dels på grund av att det är en sekundär verksamhet både för mig och för organisationen. Både när det gäller för- och nackdelar har det varit viktigt att jag i min undersökning hela tiden haft dessa faktorer i bakhuvudet så att jag i möjligaste mån kunnat undvika de fallgropar som finns och i stället försöka utnyttja de fördelar som finns.

Förstahandskällorna i materialet består framför allt av två stycken *Bokjournaler*. Den första sträcker sig ifrån 1931 till 1993 och den andra från 1993 och framåt. Någon bokjournal från tiden före 1931 har inte hittats. Jag har bedömt det som sannolikt att det inte heller finns någon. Det står antecknat "1" med blyerts på den journalen som inleds 1931, något som naturligtvis kan vara ditsatt i efterhand. Mitt främsta argument för att tro att det är den första journalen är att det finns en bokbindarejournal som inleds samma år. Det verkar osannolikt att man skulle ha fyllt upp både bokjournalen och bokbindarejournalen exakt samtidigt.

Jag ser den information som finns i *Bokjournalerna* som tillförlitlig. Den brist de har är att uppgifterna stundom är knapphändiga och att man naturligtvis inte kan veta om de är fullständiga. Det är aldrig någon som har haft som huvudsaklig arbetsuppgift att ha hand om biblioteket, det kan nog ha hänt att böcker har hamnat på hög innan man har fört in dem i journalerna, och att böcker därför kan ha kommit ut i systemet innan de har blivit registrerade. I *Bokjournalerna* finns här och där uppgift om huruvida boken är köpt på en speciell bokhandel (framförallt Gleerups bokhandel i Lund) eller om man har fått boken i gåva av en författare eller anställd. Alla böcker har dock inte denna information trots att naturligtvis alla böcker rimligen måste vara antingen inköpta eller skänkta.

Utifrån *Beståndet*, har jag gjort listor där jag antecknat exlibris, antecknade namn, dedikationer och dylikt. Jag har gått igenom en hyllsektion i taget och tittat om där har funnits exlibris och så vidare. Naturligtvis kan jag ha missat information under denna genomgång men en vink om frekvensen av vissa namn ger listorna utan tvekan. Dessa listor tillsammans med *Bokjournalerna* är de viktigaste och mest primära källorna för undersökningen. Hit hör också *Listor* med böcker som Svenska Akademien skänkt eller lånat ut till SAOB:s bibliotek. Viktigast är ovan presenterade källor eftersom det är

dessa källor som ligger närmast bibliotekets historia och inte främst rör SAOB:s historia.

Utöver dessa källor finns fler förstahandskällor som också är ett viktigt material även om detta material främst berör SAOB och inte SAOB:s bibliotek. Dessa källor är *Excerpteringsregister* som har förts från ordboksarbetets första tid. De har nog alltid förts med en större noggrannhet än bokjournalerna eftersom de bland annat låg till grund för ersättningen till excerptisterna.

Vidare finns en handskreven *Personalmatrikel*. Inte heller den verkar vara fullständig (bland annat finns inte de första cheferna upptagna) men de uppgifter som finns där bör ses som pålitliga. Redaktionen verkar först på 1970-talet ha börjat skriva *Protokoll* från sina möten. *Testamenten*, *Verksamhetsberättelser*, *Budgetar*, *Kassaböcker* och *Fotoalbum* är andra källor som kommer att användas i den mån de säger något om biblioteket.

Materialet är i vissa delar och för vissa perioder tunt och kompletteras därför med andrahandskällor.

En viktig andrahandskälla är en *intervju* med Lars Svensson som var anställd på SAOB 1971 till 2002. Intervjun gjordes den 1 oktober 2009 i SAOB:s konferensrum. De övergripande frågorna skickades till Svensson i förväg för att han skulle ha tid att förbereda sig. Intervjun gjordes efter att jag hade gått igenom det övriga materialet och skall ses som ett komplement till detta material. Svensson har gått med på att nämnas vid namn i uppsatsen. Att hålla honom anonym hade varit omöjligt eftersom alla som vet vem han är ändå hade förstått vem det var. Frågeformuläret (se bil. 3) fungerade som en utgångspunkt för ett samtal kring biblioteket och följdes inte till punkt och pricka. Direkt efter intervjun gjordes en enkel utskrift av innehållet och jag har använt denna utskrift som material. I de fall jag citerar denna intervju gör jag det i normal språkdräkt.

Vid redaktionen finns även en del äldre *intervjuer* gjorda med tidigare anställda och andra som haft anknytning till SAOB. Dessa är inspelade på band och utskrivna av en skrivbyrå. Dessa utskrifter används som material. Dessa informanter kommer också att nämnas vid sina namn. De har vid intervjutillfället varit medvetna om att dessa intervjuer kommer att vara tillgängliga för forskning och historieskrivning. Dessutom finns intervjuerna tillgängliga för alla på SAOB och de skulle därför inte vara anonyma för de personer som vet vilka de är. En ytterligare anledning till att använda deras namn är att det vid vissa tillfällen är viktigt för förståelsen att veta vilka de är.

Utöver detta har jag haft två, korta samtal med Boel Hazelius och Christina Persson, båda anställda vid SAOB nu och när man flyttade från LUB. Av samma skäl som ovan nämns också dessa två vid namn. Samtalen ägde rum i samband med skrivprocessen och det finns därför inga bandupptagningar eller anteckningar gjorda.

Ett par *Minnesanteckningar* av SAOB-anställda finns varav den ena berättar om lundaredaktionens allra första tid. För både intervjuerna och minnesanteckningarna gäller att de är gjorda lång tid efter de händelser de berättar om, och dessa källor måste naturligtvis ses i ljuset av detta.

Övriga andrahandskällor består av *Klippböcker* och *Litteratur* skriven om SAOB:s historia.

3.3 Tillvägagångssätt

Fyra typer av material ligger till grund för uppsatsen, nämligen:

1. Arkivmaterial
2. Listor över anteckningar och exlibris i böckerna
3. Intervjuer
4. Litteratur

Arkivmaterialet har jag gått igenom och av det tagit ut det som har varit intressant för min undersökning. De anteckningar som på detta sätt tagits fram har sedan delats in under de inre och yttre faktorer som framgår av analysmodellen. Räkneoperationer har gjorts på det ekonomiska materialet och detta presenteras i tabellform. Likaså presenteras uppgifterna från bokjournalerna och bokbindarejournalen i tabeller.

Arbetet med att ta fram listor över exlibris och anteckningar i beståndet har varit ett tidskrävande arbete. Det materialet är det material som mest säkert säger något om biblioteket och den tidsödande operationen får därför ses som berättigad. Listorna har jag jämfört med SAOB:s datoriserade källförteckning⁵ och jag har i densamma antecknat informationen från listorna. Om boken inte är en källa i SAOB har jag skrivit ned titelinformationen på särskild lista. Det som intresserat mig i denna genomgång är:

- exlibris
- namnanteckningar
- dedikationer

Utifrån dessa listor har jag sedan tagit fram en lista över frekvensen av förekommande namn. Dessa namnlistor har sedan jämförts med personalmatrikeln. De frekvent förekommande namn som jag inte hittat i personalmatrikeln har jag sökt efter i NE och dylikt för att ta reda på vilka de är.

Intervjun har jag gjort som ett kompletterande material (se vidare 3. Material och metod ovan).

Den litteratur som jag ansett vara viktig som material har främst varit den litteratur som stått placerad på specialsignumet Ordbokiana på SAOB. Detta material har jag läst igenom och gjort anteckningar utifrån de analyskategorier som framgår av analysmodellen.

⁵ SAOB har överfört sin källförteckning till ett registerprogram. I denna källförteckning finns förutom bibliografisk information även information om var källan finns placerad på SAOB alternativt LUB. I registret finns även möjlighet till olika typer av sortering och möjligheter att lägga in egen information.

4 Kort om SAOB

Svenska Akademiens ordbok, SAOB, blandas ofta samman med Svenska Akademiens ordlista, SAOL. SAOL är den blå boken i ett band där man slår upp om ord "finns" och hur de stavas och böjs. Den representerar det moderna ordförrådet och är normativ. SAOB är däremot en historisk, deskriptiv ordbok som beskriver hur svenskt skriftspråk använts och förändrats från 1521 till idag. Hittills har 35 band utgivits (A-TYNA). Verket beräknas bestå av 39 band vid färdigställandet 2017.

SAOB och SAOB:s excerptmaterial vänder sig i första hand till språkforskare, men också till historiker, litteraturvetare, teologer, jurister, släktforskare och andra som behöver hjälp vid läsningen av gamla texter.

Vägen från excerpt till tryck är lång. Först ordnas materialet alfabetiskt och kronologiskt av en *förberedare*, som också kompletterar materialet och bearbetar det grammatiskt och utarbetar en formavdelning där olika stavnings- och böjningsformer redovisas. Därefter behandlas materialet av en *redaktör*, som skriver ordets etymologi och indelar ordet i olika betydelser. Sedan går manuset till en *kontrollant*, som framförallt kontrollerar de språkprov som medtagits i artikeln.

En färdig (väldigt kort) ordboksartikel kan sedan i trycket komma att se ut så här:

TRÅLARE *trä³lare²*, r.; best. **-en**; pl. =.
(**trawl- 1897-1936. trål- 1904** osv.) [jfr eng. trawler;
till **TRÅLA**]

1) fartyg som används vid trålfiske; äv. med inbegrepp av fartygets besättning; jfr **TRÅL-BÅT**, **-FARTYG**. Den engelska ångtrawlaren, som hela natten har varit sysselsatt med att skrapa botten ren inom den 3-milsgräns, hvilken enligt öfverenskommelse borde vara fredad för den utländska trawlaren. *GHT 1897*, nr 87 A, s. 2. Att kontrollfartyget visar sig så sällan i farvattnet för att hindra trawlare i deras olofliga förehafvande. *Dagen 12/4 1899*, s. 3. De stora trålarna .. mäta 60-100 bruttoton. *HÄGG Örl. 160 (1943)*. Med fara för sitt eget liv räddade .. fiskaren .. sin arbetskamrat .. sedan denne fallit över bord från en trålare utanför Resö fiskehamn. *DN(A) 23/12 1964*, s. 18. - Jfr **MOTOR-**, **RÄK-**, **SILL-TRÅLARE**.

2) ss. senare led i ssgn **MIN-TRÅLARE**.

S s g: (1) **TRÅLAR-**, äv. **TRÅLARE-FLOTTA**. fiskeflotta bestående av trålare; jfr **trål-flotta**. *HOLMSTRÖM ResHoll. 99 (1915)*. Findus International har chartrat två tredjedelar av den norska trålarflottan .. för att under 1964 förse koncernens fabrik i Hammerfest med råvaror. *DN(A) 14/12 1963*, s. 18.

De olika delarna i artikeln är:

TRÅLARE = uppslagsordet

trä³lare² = uttal

r; best. **-en**; pl. =. = formredovisning.

(**trawl- 1897-1936. trål- 1904** osv.) = stavningsredovisning

[jfr eng. trawler; till **TRÅLA**] = etymologi

1) fartyg som används vid trålfiske; äv. med inbegrepp av fartygets besättning; jfr **TRÅL-BÅT, -FARTYG.** = definition till moment 1 och hänvisningar till synonymer.

Den engelska ångtrawlaren, som hela natten har varit sysselsatt med att skrapa botten ren inom den 3-milsgräns, hvilken enligt öfverenskommelse borde vara fredad för den utländska trawlaren. *GHT 1897*, nr 87 A, s. 2. Att kontrollfartyget visar sig så sällan i farvattnet för att hindra trawlare i deras olofliga förehafvande. *Dagen 12/4 1899*, s. 3. De stora trålarna .. mäta 60-100 bruttoton. *HÄGG Örl. 160 (1943)*. Med fara för sitt eget liv räddade .. fiskaren .. sin arbetskamrat .. sedan denne fallit över bord från en trålare utanför Resö fiskehamn. *DN(A) 23/12 1964*, s. 18. = språkprov till moment 1.

- Jfr **MOTOR-, RÄK-, SILL-TRÅLARE.**= hänvisningar till sammansättningar där det behandlade ordet ingår som efterled.

2) ss. senare led i ssgn **MIN-TRÅLARE.** = definition till moment 2.

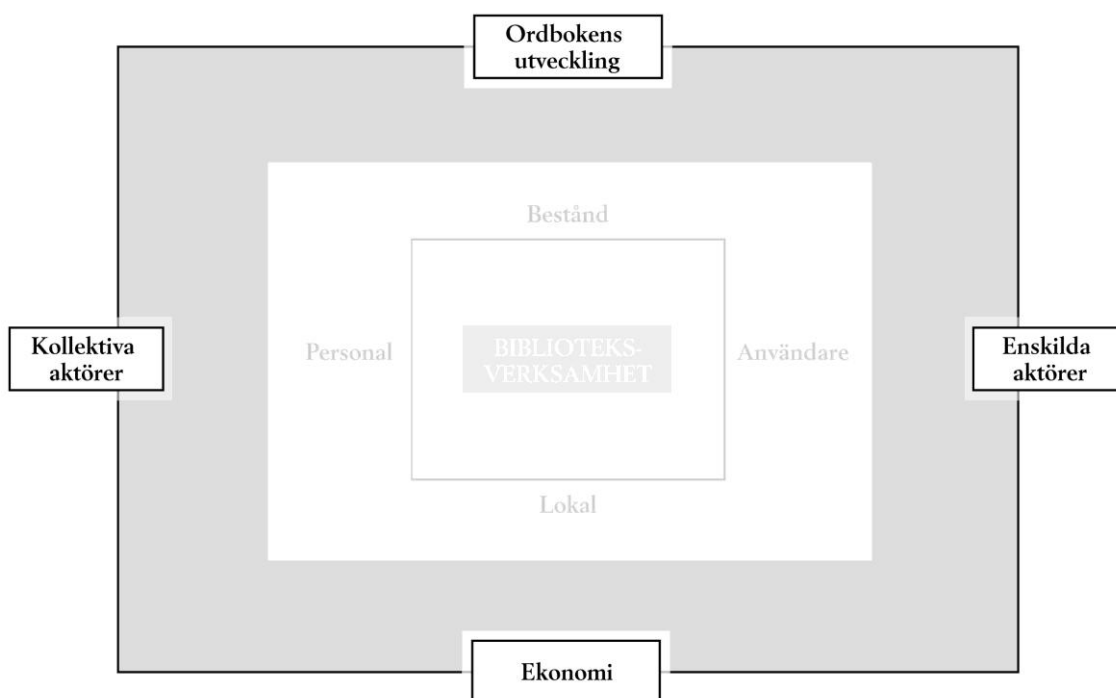
S s g: **(1) TRÅLAR-**, äv. **TRÅLARE-FLOTTA.** fiskeflotta bestående av trålare; jfr **trål-flotta.** *HOLMSTRÖM ResHoll. 99 (1915)*. Findus International har chartrat två tredjedelar av den norska trålarflottan .. för att under 1964 förse koncernens fabrik i Hammerfest med råvaror. *DN(A) 14/12 1963*, s. 18. = Sammansättning till det behandlade ordet.

5 Materialredovisning och delanalys

Dispositionen här följer den teoretiska modell som presenterats i teoridelen och materialet kommer här att presenteras utifrån dessa kategorier. Då alla delar inte kommer att återkomma i analyskapitlet, var för sig, kommer en delanalys att ges redan i denna del av uppsatsen.

5.1 Yttre faktorer

I detta kapitel presenteras materialet utifrån de yttre faktorerna i modellen.

Figur 3: Analysmodell av yttre faktorer

5.1.1 Ordbokens utveckling

Svenska Akademien instiftades 1786 av Gustav III efter franskt mönster. Svenska Akademiens stadgar är 58 till antalet och de viktigaste för ordboken är:

XXII. §

Academiens yppersta och angelägnaste göromål är, at arbeta uppå Svenska Språkets renhet, styrka och höghet, så uti Vettenskaper, som serdeles i anseende til Skaldekonsten och Vältaligheten uti alla thes tilhörande delar, jemväl uti then, som tjener at tolka the Himmelska Sanningar.

XXIII. §

Ty åligger äfven Academien at utarbete en Svensk Ordabok och Gramatica, jemte sådane Afhandlingar som bidraga kunna til stadga och befordran af god smak (Svenska Akademiens Handlingar 1786, s. 27).

Rydqvist (1869) frågar sig vem av de ledamöter Gustav III 1786 utsåg till sin första akademi han hade tänkt skulle skriva en ordbok. Bland ledamöterna fanns riksråd, skaldar, biskopar, kammarråd med flera men inga språkmän (s. 255). Den franska ordboken, som Gustaf III hade som förebild för den svenska, var en ordbok som skulle presentera det finare, högre språket. Att Gustaf III inte valde in några lexikografer i sin första akademi var alltså inget misstag, utan han valde ledamöter som själva talade det språk som han önskade att de skulle beskriva (Loman 1986, s. 11).

Rydqvist (1869) menar att Gustav III kanske pålagt Akademien en alldeles för stor uppgift i sin iver att efterlikna den franska akademien. Den franska akademien var större. För det franska språket fanns redan ett större antal ordböcker och språkläror utarbetade, så där hade man ifrån början mer att utgå ifrån (s. 256-260). Om det svenska ordboksarbetet skriver Rydqvist (1869):

Akademien skulle taga allt af sig sjelf, samla orden, klasslägga dem, filosofera öfver dem, upplösa dem i deras beståndsdelar, teckna deras yttre bild, och deraf åstadkomma ett sammanhang, ett helt, och det utan stöd af någon i ämnet tillräckligt invigd och fullt erfaren man (s. 260).

Trots detta påbörjades ordboksarbetet redan 1787 genom att man lottade ut bokstäverna bland ledamöterna, några av dessa skrevs, de flesta inte. Även det som skrevs måste ses mest som förberedelser till en ordbok (Rydqvist 1869, s. 262).

När Gustav III dog slutade man mer eller mindre att arbeta med ordboken. Bernhard von Beskow drev på återupptagande av ordboksarbetet då han blev Akademiens sekreterare 1836. Man delade då ut de bokstäver som återstod från den första omgången. Förutsättningarna för att skriva ordbok hade dock inte alls förändrats (Rydqvist 1869, s. 264, 272-275).

När Beskow inventerade vad som hade gjorts hittills hade det svenska språket förändrats så pass mycket att man behövde börja om med excerperingen efter nya principer, han ansåg att utifrån excerptsamlingen skulle det bli relativt lätt att skriva ordbok. Han markerade lämpliga ställen i utvalda verk och dessa lämnades ut till excerptpister för utskrift. Mellan 1842 och 1848 hade man gjort 100 000 excerpter. Denna excerptsamling innehöll dock stora brister. Till exempel förekom inte alltid fullständig källa och ibland rena felaktigheter. För att använda detta material hade man i princip behövt gå tillbaka och kontrollera allt (Almhult 1954, s. 52; Loman 1986, s. 15f; Rydqvist 1869, s. 289-294).

Beskow var ivrigt sysselsatt med ordboken och det finns listor bevarade där man ser att han excerperat otaliga källor och han tänker sig även att ordboken skall få en egen redaktion med för ändamålet särskilt anställd personal.

I samband med återupptagandet av ordboken kom Hans Järta med synpunkter på innehållet som ledde till att ordboksdiskussionerna från denna tidpunkt kom att handla om att det skulle bli en historisk ordbok (Loman 1986, s. 76-81).

Ordboksarbetet fortskred i långsam takt och varje ny ledamot av Akademien blev tilldelad en ofärdig bokstav att arbeta med. Johan Rydqvist hade fått bokstaven "G" som han dock inte alls arbetade med. Som språkforskare blev han dessutom erbjuden att leda ett ordboksutskott, vilket han tackade nej till.

Beskow redigerade bokstaven A, Rydqvist kritiserade denna skrift hårt vilket ledde till en av ordbokens alla kriser. Denna gång löstes den av att man gav projektet till Carl August Hagberg, professor i estetik, moderna och nordiska språk i Lund, som utsågs till ordboksredaktör 1855. Hans arbete resulterade i ett provhäfte med bokstaven A, som utkom 1870. Hagberg avled 1864 och hans artiklar hade omarbetats innan de gick i

tryck. I förordet till provhäftet meddelas att det inte kan utlovas någon fortsättning på ordboken i denna form men att man i stället skall utarbeta en ordlista (som resulterade i SAOL) (Loman 1986, s. 81-86; Rydqvist 1869, s. 295-303; Schück 1939, s. 353-355).

Helt lade man dock inte ner ordboksarbetet utan hade det fortfarande i tankarna inom Akademien (Schück 1939, s. 355), "1883 framlade Wisén det förslag till ordboksarbetets återupptagande, som till sist ledde till den så länge fåfängt dryftade planens förverkligande" (Schück 1939, s. 411).

Theodor Wiséns förslag antogs av Akademien och han blev SAOB:s ledare. Ett antal excerpter anställdes och projektet var igång. Hela arbetet förlades till Lund och 1893 kom det första häftet (Almhult 1954, s. 53 f.).

Wisén hann inte arbeta särskilt länge med ordboken. Han dog år 1892 och Knut Fredrik Söderwall, anställd vid ordboken sedan 1884, blev chef 1912. Han arbetade parallellt med sin medeltidsordbok. Han efterträddes av Esaias Tegnér. Arbetet fortskred och, visade det sig, svällde en hel del. Tegnér insåg att detta skulle ta betydligt längre tid än vad man från början hade räknat med. Ebbe Tuneld blev chef 1920 och han omorganiserade och stramade upp ordboksarbetet.

Wennström (1975) som började arbeta som ordboksassistent 1920 berättar:

Vid den här tiden befann sig SAOB i en brydsam situation. Frågan var; nedläggning eller förstäliligande? Professor Tuneld fick emellertid några års uppskov. Det gällde att under fristen få de påbörjade bokstäverna B, D, E och F färdiga.

Hon kände det som att hon kanske hade valt fel jobb då Akademien vid denna tidpunkt hotade med att inte längre stödja ordboksprojektet.

Ebbe Tuneld hade en bror, John Tuneld, som kom att hjälpa till att styra upp ordboksprojektet. Schultz (1986) berättar om sin far:

Pappa hade precis blivit utvisad ifrån Ryssland [där han varit företagsledare; min anm.] som en slags hämndauktion mot att två ryska spioner här hade blivit utvisade ... Så han var hemma här på två år. Och under tiden så hjälpte han onkel Ebbe att organisera upp hela ordboksarbetet.

Bröderna Tuneld klarade "tack vare rationalisering, ackordsredaktörerna, förberedning av materialet och registrering, kartor och kort" (Wennström 1975) att snabba på arbetet betydligt och bokstaven F blev klar tidigare än beräknat och en stor fest på Grand Hotel anordnades 1928 som både Wennström (1975) och Schultz (1986) berättar om.

Sigurd (1986) rubricerar den efterkommande tiden "Optimismens tid". Utgivningstakten är god och positiva artiklar skrivs i pressen. Ackordsarbetet uppskattades dock inte i lika hög grad av personalen på ordboksredaktionen (s. 158-167).

Cheferna efter Tuneld avlöser varandra och arbetets tempo går långsamt nedåt igen. Pressen fortsätter att intressera sig för hur lång tid projektet kommer att ta och hur det kan vara möjligt att det tar så lång tid. Emellanåt hotas inkomsten från Post- och inrikes tidningar, varmed SAOB finansieras, men SAOB:s ställning verkar i stort ohotad (s. 168-174).

Sammanfattning:

Uppgiften att skriva en ordbok har funnits instiftad hos Svenska Akademien sedan starten 1786. Gustav III utsåg inte några språkmän till sin första akademi och det var svårt att komma igång med arbetet. Man delade ut bokstäverna mellan sig i akademien men slutade i princip arbetet med ordboken efter att Gustav III dött. Beskow var som

ständig sekreterare en pådrivande kraft för att få igång ordboksarbetet igen och han arbetade själv ihärdigt med den. 1870 utkom ett provhäfte som utarbetats av Hagberg i Lund. 1883 förlades hela ordboksarbetet till Lund efter att Wisén framlagt ett förslag till hur arbetet skulle kunna genomföras och 1893 utkom det första häftet. Efter en tids arbete inser man att detta kommer att ta betydligt längre tid än beräknat. Under en period funderade Akademien på att dra sig ur projektet, dock räddades det av Tuneld som stramade upp arbetet och införde ett ackordsystem.

Arbetet med ordboken var då Svenska Akademien grundades en angelägenhet för de ingående ledamöterna. Då projektet övergår till att bli en redaktion utanför Akademien är det under den första tiden ändå med nära anknytning till Akademien. Cheferna fram till 1919 var alla ledamöter av Svenska Akademien. Tuneld kan sägas vara den som tar första steget till att modernisera arbetet och göra ordboksredaktionen till en modern arbetsplats.

5.1.2 Ekonomi

Det ekonomiska materialet för SAOB:s bibliotek är inte fullständigt. För vissa perioder och år finns varken budget eller kassa bevarade. För perioden 1909-1919 (se bil. 1, tabell 1) finns bara kassa bevarat och för perioderna 1922-1938 (se bil. 1, tabell 2), 1980-1989 (se bil. 1, tabell 3) finns endast budgetförslag bevarade. För 1990 och framåt (se bil. 1, tabell 4) finns både budgetförslag och kassa.

De första åren i mitt material (1909-1919, 1922-1938 (se bil. 1, tabell 1 resp. 2)) ligger biblioteket under den övergripande posten "Omkostnader" i de två underposterna "bokbinderi" och "bokinköp". Det är inte förrän 1980 (se bil. 1, tabell 3) som biblioteket blir en egen post i SAOB:s budget.

Vissa bokinköp har dock legat utanför budgeten, så här skriver Ebbe Tuneld i ett PM till Henrik Schück (Akademiens ständige sekreterare) 1929: "Då jag icke beräknat att betala det Tegnériska bokinköpet med löpande medel, utan med extra anslag ur Fonden för Ordboksarbetets påskyndande, skulle jag alltså önska att nu få uppbära 4.000:-" Utifrån detta ser det alltså ut som att det stora antal titlar SAOB:s bibliotek har efter Esaias Tegnér köptes ur hans dödsbo. Att man har valt att ta pengar ur "Fonden för Ordboksarbetets påskyndande" tyder också på att man har sett dessa böcker som ett viktigt tillskott till SAOB:s arbete.

I årsredogörelsen för 1936 nämns att Akademien beviljat medel för att köpa in ett antal encyklopedier som redaktörerna skall kunna ha i sina hem (Årsredogörelse 1937-01-20). Dock saknas budgeten för 1936 så det går inte att utröna om Akademien beviljat en större post till just "bokinköp" eller om SAOB fått en extra pott utanför biblioteksbudgeten för att köpa in dessa böcker.

Åren mellan 1939 och 1979 finns inga specificerade siffror för biblioteket, böcker eller bokbindare. Både före och efter har bibliotekets kostnader ingått i posten "Omkostnader" men dessa har inte vidare delats upp mellan 1939-1979. Dock finns en bilaga till årsberättelsen för 1939 och där specificeras de olika omkostnaderna och en av dessa är "bibliotek".

Att man inte alltid har använt hela det budgeterade beloppet till biblioteket kan man se i en del kommentarer i årsredogörelserna. Så kan man till exempel läsa i årsredogörelsen för 1939 att man har använt nästan 1.500 kr mindre än budgeterat för "Omkostnader" och att man räknar med att även fortsättningsvis kunna hålla nere denna kostnad. Beror åtstramningen måne på kriget?

Årsredogörelsen för 1940 berättar att man även detta år har använt mindre pengar än budgeterat (i den totala budgeten) och att man kommer att kunna flytta över cirka 13 000 till nästa års budget.

I en jämförelse med bokjournalerna kan man se att det införskaffas rätt få böcker krigsåren. Sidorna för 1942 och 1943 är helt tomma. Just för 1939 ser det i bokjournalen dock ut ungefär som för åren innan.

1995 och 1996 utmärker sig för att ha en bibliotekspost som kommer över 10 % av den totala budgeten (se bil. 1, tabell 4). Redan 1994 gick över 10 % av den totala förbrukningen till biblioteket. Detta kan förklaras av att SAOB flyttade från LUB 1994. Svensson (2009) berättar att man inte köpte så mycket när man befann sig på LUB. Stora dyra lexikon fick man helt enkelt använda i LUB:s referenssamling. När man skulle flytta från LUB insåg man att man behövde utöka sin egen samling av lexikon och ordböcker och det är därför både budget och förbrukning skjuter i höjden under åren kring 1994. Svensson (2009) säger också att det ju inte alltid är lätt att få tag på alla böcker man vill köpa, kanske är det därför 1995 års förbrukning trots allt blev mindre än vad man hade tänkt? Eller så budgeterade man helt enkelt samma summa som man förbrukat föregående år.

I årsredogörelsen för 1998 ser man åter att biblioteket har kostat mindre än beräknat och att detta har hjälpt till att bära upp andra kostnader som har blivit större än beräknat. Just detta år var det en genomgång och lagning av bokbeståndet som blivit billigare än man trott.

Under vissa år har budgeten vidare uppdelats på bokinköp och bokbinderi. Men de flesta år är det en summa för hela bibliotekets verksamhet. Eftersom biblioteket ingått som en del i SAOB:s verksamhet har det aldrig varit aktuellt med kostnader för personal, lokaler och dylikt.

Kostnaden för bokbinderi och lagningar var i början av den undersökta perioden ungefär lika stor som kostnaden för inköp av böcker. Under den senare perioden kan man inte se relationen mellan dessa poster.

Kostnaden för biblioteket har procentuellt legat ungefär lika under alla år förutom en topp i mitten av 1990-talet som förklaras av flytten från UB. Intressant är också att fundera över ordvalet. Inte förrän 1980 kallar man budgetposten för bibliotek även om biblioteket nämns som bibliotek redan 1939.

Sammanfattning:

Det ekonomiska materialet är både ofullständigt och knapphändigt. Bokinköp, lagningar och bokbindning är det som bibliotekets budget har bestått av. Avsatta medel till biblioteket har varit ungefär lika stora under hela den undersökta perioden förutom en topp i mitten av 1990-talet som förklaras av att redaktionen flyttar från LUB och i och med detta gör en del större bokinköp.

5.1.3 Kollektiva aktörer

De kollektiva aktörer som främst bör ha varit intressanta för SAOB:s biblioteks utveckling är Svenska Akademien och Lunds universitetsbibliotek. Svenska Akademien på grund av sitt huvudmannaskap och det faktum att ordboksprojektet inleddes i Stockholm. LUB är intressant som en kollektiv aktör i och med SAOB:s nära kontakt med detsamma.

Svenska Akademien

Svenska Akademien hade på 1800-talet ett bibliotek som främst bestod av donationer. Den största donationen kom från boksamlaren Johan Niclas Lindahl (Svensén 1998, s. 441). Hans namn finns inte i någon av SAOB:s böcker. Däremot kan man hitta hans hustrus namnteckning: Gustava Eleonora Gjörwell. Hennes namn står antecknat i *Kongliga Svenska Vitterhets-Akademiens Handlingar 2-5* och *Vergilius Aeneis* i översättning från 1747.

1869 skänktes 200 band ur Beskows dödsbo till Svenska Akademien, litteratur som han excerperat för ordbokens räkning.

Att hålla biblioteket blev dyrt och platskrävande och Akademien ansåg sig inte ha någon egentlig nytta av samlingen själv eftersom samlingen inte var inriktad på Akademiens specialämnen och man gjorde sig av med stora delar av biblioteket. Beståndet skänktes till institutioner och bibliotek. Samlingen som man gjorde sig av med var mycket värdefull "så t. ex. funnos här enligt den i akademiens arkiv förvarade katalogen icke mindre än femton av Olaus Petris så sällsynta skrifter. Det mesta fick universitetsbiblioteket i Lund, som förut var ganska illa försett med äldre svensk litteratur" (Schück 1939, s. 303). (Schück 1939, s. 297-303).

Har några av dessa titlar hamnat i SAOB:s bibliotek? SAOB har en del böcker med Beskows exlibris och även några av Olaus Petris titlar. I SAOB:s ägo finns en odaterad lista med överskriften:

Af de uti Katalogen öfver Svenska Akademiens Bibliotek upptagna böcker anses följande blifva behöfliga för det i Lund pågående ordboksarbetet, dels under den närmaste framtiden för insamlande af språkprof, dels längre fram vid korrekturläsningen (Obs. de med + betecknade finnes upptagna i förteckningen på de böcker, Sv. Ak. ämnar behålla).

I listan finns bl. a. upptaget "Samtliga befintliga skrifter af Laurentius och Olaus Petri". Dessa är markerade med kryss vilket alltså skulle innebära att Svenska Akademien avsett att behålla dessa titlar. I SAOB:s bibliotek finns 8 titlar av Laurentius Petri och 10 titlar av Olaus Petri. Detta torde ju vara de titlar som från början funnits i Svenska Akademiens bibliotek, vilket inte stämmer med Schücks notering att de flesta hamnade på LUB. Kan han ha missuppfattat Lund för LUB när det egentligen var Ordboken i Lund som avsågs? Vid denna tid, 1890-tal, hade SAOB egna lokaler så böckerna torde inte ha gått via LUB. Eller så fick SAOB och LUB helt enkelt dela på böckerna?

En genomgång av listan gör det tydligt att detta är större delen av den äldre litteratur som SAOB har i sitt bibliotek (1500-tal, 1600-tal och lite 1700-tal).

Det finns en sida med rubriken "Följande böcker hade begärts men hafva icke bekommit." Även böckerna på denna lista finns dock i SAOB:s bibliotek, kanske kom de vid ett senare tillfälle? Ytterligare en lista finns som är daterad 1912 med rubriken: "Böcker från Sv. Akademiens Bibliotek till SAOB:s Bibliotek." På denna lista finns det en mängd handskrifter av gamla ordböcker samt förberedande arbeten till ordboken.

Ingenstans i texterna om utgallringen av Svenska Akademiens bibliotek står det någonting om att några titlar hamnat hos SAOB. Men med tanke på att man inledde arbetet med ordboken i Lund ungefär vid samma tidpunkt som man gallrade ut sina samlingar i Stockholm så verkar det ju inte osannolikt att man bidrog med böcker till arbetet. Allra helst de böcker som av Beskow särskilt samlats till ordboksarbetet.

Gustaf Edvard Klemming var en tid bibliotekarie för Svenska Akademiens bibliotek och han upprättade en katalog över detsamma. Han uteslöt dock en samling disputationer och en samling likpredikningar. Katalogen låg sedan till grund för

utgallringen av biblioteket till andra bibliotek (Svensén 1998, s. 448). Disputationerna och likpredikningarna kan ju därför ha blivit kvar då de inte fanns listade. Dessa samlingar kan mycket väl vara de samlingar som nu finns i SAOB:s bibliotek.

Lunds universitetsbibliotek

Elof Tegnér (bror till Esaias Tegnér) var överbibliotekarie på LUB mellan 1883 och 1900. Han var alltså chef när man började diskutera en ny lokal för universitetsbiblioteket. Redan 1898 fanns en lokal för SAOB med i byggnadsplanerna (Gerle 1984, s. 157). Ingenstans står det något om hur diskussionerna gick när man bestämde att SAOB skulle få en lokal på LUB. Men att det var praktiskt för SAOB råder det förstås ingen tvekan om eftersom man alltid har haft behov av den samlade svenska litteraturen.

Det nationella reservexemplaret och LUB:s roll som reservnationalbibliotek har varit en viktig faktor för SAOB. Att arbetet med SAOB är förlagt till Lund var ett bidragande skäl till att just LUB fick ansvar för reservexemplaret. För LUB har detta ansvar inte alltid känts lika angeläget dock. Detta ansvar är för LUB både dyrt och platskrävande och i början av 1990-talet gjordes en statlig utredning angående denna fråga och företrädare för LUB ville gärna bli av med sin roll som nationalbibliotek. SAOB:s chef var också delaktig i denna debatt och önskade att LUB fortfarande skulle ansvara för reservexemplaret (Jonsson 2007, s. 190-195).

När man läser redaktionens protokoll så står mycket som rör hur LUB flyttar böcker i sina samlingar och hur böcker flyttas till depåer eller andra ställen som är oåtkomliga för SAOB. Att ha botten på LUB verkar ha varit viktigt för SAOB och man förstår av protokollen att SAOB känner att LUB:s böcker nästan är en del av SAOB:s förlängda bibliotek, lite som att LUB är en depå för SAOB. Detta bekräftas i viss mån av Svensson (2007) som påpekar att LUB:s förändringar också berör SAOB (s. 174).

Inför flytten från LUB 1994 diskuteras att SAOB måste ha tillgång till arbetsrum och mindre referensbibliotek även efter flytten (Protokoll 1993-06-16). Fler arbetsbord önskas utplacerade till SAOB:s nyttjande (Protokoll 1999-02-02) och fler hyllor vid arbetsplatsen för att placera böcker och bokserier som används frekvent (Protokoll 2004-12-07). Böckerna och arbetsborden fortsätter att dyka upp i protokollen, matrum anses dock efter en tid onödigt (Protokoll 2005-01-25).

Säkerhetsaspekten är viktig både för SAOB och LUB. Både böckernas säkerhet och personalens säkerhet nämns. SAOB:s rätt att gå i magasinerna diskuteras ibland, men verkar egentligen aldrig ifrågasättas.

Efter att SAOB flyttat till egna lokaler utverkas ett system för SAOB:s bokbeställningar. Restriktivitet anmodas (Protokoll 1997-04-08) och så småningom omnämns att LUB "ska lämna ett pridförslag för regelbundna boktransporter mellan UB1 och Dalbyvägen" (Protokoll 1999-02-02) men från och med slutet av 1999 ombesörjer redaktionen själv boktransporterna med hjälp av egen vaktmästare (Protokoll 1999-11-02).

2004 anser ordbokschefen att lånehögarna från LUB börjat växa sig alltför stora och ett möte planeras mellan SAOB och LUB för att diskutera bokbeställningssituationen (Protokoll 2004-11-02).

Att tillgången till LUB har varit viktig för SAOB råder det ingen tvekan om. Men SAOB har alltså också haft en inverkan på LUB genom att SAOB har funnits med som tyngande skäl vid diskussionerna om LUB:s nationella ansvar som reservbibliotek. Intressant är också att LUB:s samlingar nämns oftare i redaktionens protokoll än vad de egna samlingarna gör. Det egna biblioteket är praktiskt och tidsbesparande men inte absolut nödvändigt på samma sätt som LUB.

Språkvetenskapliga institutioner

I SAOB:s bibliotek finns cirka 200 språkvetenskapliga avhandlingar (jfr 5.1.4 Enskilda aktörer nedan), det framgår dock inte alltid huruvida avhandlingen kommit till ordboken via institutionen eller författaren (en ytterligare tänkbar kandidat är LUB som eventuellt någon gång har skänkt överexemplar som de trots ordboken kan ha haft nytta av). De allra äldsta avhandlingarna har förmodligen kommit till SAOB via Svenska Akademien (Jfr under Svenska Akademien ovan.)

I följande fall har SAOB sannolikt fått avhandlingarna direkt från respektive institution: SAOB har en nästan komplett serie av *Skrifter utgivna av institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet*, och dessa torde ha kommit direkt från institutionen även om vissa av dem har dedikationer. Avhandlingar från dialekt- och fornminnesarkivet i Uppsala har SAOB sannolikt fått från institutionen direkt då de står med på utbyteslistan. Övriga avhandlingar som ingår i en universitetsserie har nog författaren skänkt eftersom det rör sig om enstaka eller få exemplar i varje serie.

SAOB har eller har haft utbyte med:

Språkrådet (tidigare Svenska Språknämnden och SOFI)

Tekniska Nomenklaturcentralen

Danska ordboken

Norsk lexikografisk institutt

Instituut voor Nederlandse Lexicologie

Nationalencyklopedin

Sammanfattning:

Viktiga kollektiva aktörer för SAOB:s bibliotek har varit Svenska Akademien, LUB och språkvetenskapliga institutioner. De äldsta böckerna i SAOB:s bibliotek kommer sannolikt som lån eller gåvor från Svenska Akademien. De hade byggt upp en samling böcker för excerpering till ordboken då man arbetade med ordboken i Stockholm. Dessutom hade de ett bibliotek som man skänkte bort stora delar av ungefär vid samma tid som ordboksarbetet förlades till Lund.

LUB har varit en viktig kollektiv aktör på grund av att SAOB har haft sina lokaler i LUB. Tillgången till LUB:s magasin har varit en viktig faktor för SAOB, så viktig att det till och med varit en bidragande orsak till att LUB har fått ta hand om det nationella reservexemplaret.

SAOB har haft utbyte med en del språkvetenskapliga institutioner och därmed fått en stor del böcker via dessa.

5.1.4 Enskilda aktörer

I en stor del av SAOB:s böcker finns exlibris, namnanteckningar, dedikationer och dylikt. Jag har gått igenom hela beståndet och antecknat denna typ av information. (Jfr 3.3 Tillvägagångssätt ovan.)

Den första gruppen är personer som har varit chefer på SAOB, särskilt efter de tidiga cheferna har SAOB:s bibliotek en hel del böcker, cirka 9 % av beståndet (varav större delen efter Esaias Tegnér):

Esaias Tegnér 1843-1928

Tegnér var ledamot av Svenska Akademien från 1882 och chef för SAOB mellan 1913 och 1919.

Inte färre än 426 (8 %) av SAOB:s böcker innehåller Tegnér's exlibris eller namnteckning och han är därmed den enskilda person som bidragit med det största antalet böcker. Den största delen av dessa böcker kom SAOB till del Esaias Tegnér's död 1928. Carlsson (1975) minns följande om hur Tegnér's böcker kom till SAOB:s bibliotek:

Ja, efter hans bortgång så fick ordboken tillgång till hans bibliotek och välja böcker som ordboken kunde ha glädje av antingen för redaktörerna eller för kontrollen, och det var många kända namn som dök upp, och det var mycket trevligt arbete som omväxling till annars gängse. Så inföll min födelsedag där under den tiden, och Ebbe Tuneld spontant överräckte en bok, och jag minns inte nu om det var den som jag nu har, för den befanns vara Nordenskiöld; "Vegas färd kring Asien och Europa", så det var ju mycket välfunnet. Fast nog kan man ju tycka att ordboken hade haft nytta av den boken själv, och jag var inte så generös så jag överlämnade den, utan jag har den som god pris.

I sitt testamente skrev Tegnér: "Svenska Akademiens Ordboksskriptorium må därefter [dvs. efter LUB; min anm.] för sitt behof med dispositionsrätt öfvertaga de böcker, som för denna institution kunna vara behöflige. Äganderätten till dessa böcker må tillfalla Universitetet." Som framgått ovan (i 5. 2. 2 Ekonomi) begär Tuneld extra pengar för det "Tegnér'ska bokinköpet". Köpte man alltså böcker från LUB direkt?

Efter Tegnér har SAOB:s bibliotek bland annat Augustin Ehrensvärds *Anledning til skiuta och kasta bomber* från 1741, Musschenbroeks *Inledning till naturkunnigheten* i översättning från 1747 och Rosensteins *Hus och rese-apoteque*. Den allra största delen av böcker SAOB har efter Tegnér är naturligt nog språkvetenskap. Men alla ämnen, utom biografier, är representerade. Ett exemplar av Bibeln (översatt 1917) finns också med särskild dedikation till SAOB:s bibliotek av Tegnér, som deltagit i översättningen.

Ingeborg Tegnér (1985), brorsdotter till Tegnér, berättar om hur det var när han tvingades flytta ifrån Bondpinan eftersom man ville att byggnaden skulle ingå i Kulturen. Flytten var extra jobbig på grund av alla tusentals böcker han hade i sitt bibliotek. I testamentet framgår att han hade böcker och bokhyllor till ett värde av 5 000 kr.

Knut Fredrik Söderwall 1842-1924

Söderwall var ledamot av Svenska Akademien från 1892. Han var anställd på SAOB från 1884 och dess chef mellan 1892 och 1912.

Söderwall har SAOB 27 böcker. Det rör sig främst om ordböcker men här finns även: De Geers *Minnen* 1-2 från 1892, Rydbergs *Varia* från 1894 och Herrlins *Minnet och dess pedagogiska problem* från 1909.

Ingeborg Tegnér (1985) minns Söderwall från åren då SAOB hade sina lokaler i Bondpinan. Hon blev förvånad att höra att han var chef för ordboken, likaså att han var ledamot av Svenska Akademien. Hon berättar: "Knut Söderwall han var en liten och spinkig ..., och väldigt rädd för alla fruntimmer, och smög sådär lite i korridorerna."

Pelle Holm 1888-1980

Holm arbetade på SAOB mellan 1919-1957 och var chef från 1942-1957. Hanbetade även med SAOL.

Bland de 10 titlar SAOB har efter Holm märks en del titlar utgivna under den tid han var chef och som är dedikerade till honom av författaren eller utgivaren och

förmodligen har sänts direkt till SAOB. Bland annat Einar Edströms *Mossgrönt och rostbrunt*, del 2 från 1951 och Olav Ahlbäcks *Svenskan i Finland* från 1956. Med anteckningen "Till SAOB från Pelle Holm" finns förutom den egna avhandlingen *Viktor Rydberg som språkrensare* från 1918 även Viktor Rydbergs *Urpatriarkernas slägtafla i Genesis och tideräkningen hos "de sjuttio uttolkare"* från 1873.

Lars Svensson 1938-

Svensson arbetade på SAOB 1971-2002 och var dess chef 1993-1999 och bland böcker Svensson skänkt till ordboken märks främst naturvetenskapliga titlar av uppslagskaraktär, bland annat: *Tekniken/Materien: uppslagsverk för teknikens tidsålder* från 1964-65, *Michael Chinerys Insekter i Europa* från 1988 och Olof Anderssons *Svampar* från 1997.

Enstaka böcker finns även efter Ebbe Tuneld (chef 1920-1942), Sven Ekbo (chef 1942-57) och Hans Jonsson (chef 1979-1993). Efter Theodor Wisén (chef 1884-92) och Anders Sundqvist (chef 1978-79) har jag dock inte hittat några böcker⁶. Lars Svensson berättar dock att redaktörerna fick köpa böcker ur Anders Sundkvists dödsbo. (Jfr 5.2.4 Bestånd.)

De allra flesta redaktörer har lämnat böcker (cirka 2 % av beståndet) på ett eller annat sätt till SAOB:s bibliotek:

Sven Berg 1865-1931

Berg var redaktör på ordboken 1896-1930.

I SAOB:s bibliotek finns 18 titlar med Bergs exlibris eller namnteckning. erg var en boksamlare, så här skriver Hellquist (2007) om hur det såg ut i Bergs hem:

I alla dessa [rum; min anm.] hade han böcker - goda, gedigna, ofta dyrbara, från många olika områden, icke alltför metodiskt ordnade, men dock så, att han omedelbart kunde finna, vad han sökte. Någon samlare av originalupplagor var han icke. Men han älskade böcker och glädde sig åt, om de vore väl och vackert bundna. Dock: huvudsynpunkten var här alltid innehållet. För det yttre hade han icke något utpräglat sinne (s. 15).

Efter Berg finns i SAOB:s bibliotek bland annat 1:a uppl. av Carl Gustaf Leopolds *Samlade skrifter* (1800-02) och första delen av 2:a uppl. av Sven Nilssons *Skandinavisk Fauna* från 1847. I övrigt en del lexikon och språkvetenskaplig litteratur.

Otto Hoppe 1857-1919

Hoppe anställdes som redaktör på SAOB 1897 och han arbetade där fram till sin död.

SAOB har 15 böcker efter Hoppe varav en del har anteckningen "Gåva till Skriptorium från Otto Hoppes sterbhus". Vissa enbart med anteckningen "Gåfva af Otto Hoppe". Via Hoppes dödsbo har SAOB bland annat fått Fredrik Tamms *Om avledningsändelser hos svenska substantiv, deras historia och nutida förekomst* från 1897, *Sammansatta ord i nutida svenskan undersökning med hänsyn till bildning av förleder* från 1900 och *Granskning av svenska ord. Etymologiska och fornhistoriska studier* från 1901, alla dedikerade av författaren till Hoppe.

⁶ Ann-Christin Mattisson, nuvarande chef på SAOB, berättar dock att det exemplar av SAOB som finns som referensband för besökande forskare skänkts av Anders Sundqvist. Dessa band innehåller ej exlibris eller anteckningar och faller därför utanför undersökningen. Att fler personer har bidragit till SAOB:s bibliotek utan att synas i undersökningen är sannolikt, alla har naturligtvis inte lämnat spår i böckerna.

Josua Mjöberg 1876-1971

Mjöberg var anställd på SAOB som redaktör 1904-1907. Senare var Mjöberg rektor för Katedralskolan i Lund 1918-42.

I SAOB:s bibliotek finns 14 böcker med Mjöbergs exlibris. I bokjournalen framgår att man 1966 har köpt 20 titlar från Mjöbergs bokauktion. Eventuellt har några titlar gallrats senare eller så hade han helt enkelt inte exlibris i alla sina böcker. *Bakom riksdagens kulisser. C. W. Liljecronas dagbok under riskdagen 1840-41* från 1917 har dock anteckningen "Till SAOB från Josua Mjöberg" så den bör inte ha ingått i köpet av böcker 1966.

Enstaka titlar har SAOB också efter (sorterade i anställningsordning): Gustaf Cederschiöld (2), Magnus Lundgren (2), Evald Ljunggren (2), Elof Hellquist (1), Nils Flensburg (6), Natanael Beckman (1), Theodor Hjelmqvist (3), Emil Sommarin (2), Nils Brodén (1), Nils Robert Palmlöf (7), Hjalmar Lindroth (8), Emil Olson (3), Gideon Dannel (1), Jöran Sahlgren (2), Gösta Lindblad (1), Fritjof Bååth (1), Sixten Belfrage (1), Sigfrid Ehrling (1), Erik Terner (1), Gunnar Hedström (2), Dag Strömbäck (1), Karl Gustaf Ljunggren (7), John Svensson (2), Ture Johannisson (3), Gösta Holm (5), Bertil Molde (1), Bengt Loman (1), Bengt Sigurd (1), Sture Hast (1), Bo Ruthström (1), Birgit Falck-Kjällquist (1).

Efter assistenterna finns färre böcker i SAOB:s bibliotek, dock efter dessa: Carolina von Rosen (4), Charlotte Rosenblad (1), Laura Liedholm (1), Lajla Gråberg (1), Helena Forstenius (1).

Förutom de som varit chefer för och anställda vid SAOB finns andra med tydlig koppling till SAOB, främst:

Bernhard von Beskow 1796-1868

Beskow var ledamot av Svenska Akademien från 1828 och valdes till ständig sekreterare 1834. Som sekreterare var han en pådrivande kraft för att återuppliva ordboksarbetet.

I SAOB:s bibliotek finns 28 böcker med Beskows exlibris eller namnteckning. Efter Beskow finns i SAOB:s bibliotek bland annat Spegels *Guds verk och hwila* från 1685, Linnés *Skånska resa* från 1751 och Bremers *I Dalarne* från 1845 med anteckningen "Till Baron B. v. Beskow af författarinnan".

Utöver dessa har SAOB en stor mängd böcker som man fått av bokens författare och som omväxlande är dedikerade till Redaktionen, Biblioteket eller Redaktionen chef. Ofta framgår att man har haft hjälp av SAOB:s personal eller arkiv.

Här är det inte alltid klart hur boken hamnat på SAOB. De är i vissa fall dedikerade direkt till chefen. Om den har skickats till SAOB eller hem till chefen kan man ju inte så noga veta i efterhand, inte heller om den som gav gåvan menade att boken skulle hamna i SAOB:s bibliotek eller i chefens bokhylla i hemmet. Svensson (2009) berättar att han själv fått denna typ av gåvor och att han inte heller alltid vetat hur det varit tänkt.

Språkvetare utanför SAOB

Cirka 200 språkvetenskapliga avhandlingar finns i SAOB:s bibliotek. Några är riktigt gamla, den äldsta från 1622, och skrivna innan ordboken ens var påtänkt. Hur dessa, äldre avhandlingar, har hamnat i SAOB:s samlingar är oklart, men de kan ha kommit från Svenska Akademiens första bibliotek. (Jfr 5.1.2 Kollektiva aktörer ovan.)

Utöver dem som skrev avhandlingar märks här andra personer som var verksamma vid universitetet som skänkt sina alster till SAOB. Här kan nämnas: Preben Nodermanns och Fredrik Wulffs *Psalm- och koralfrekvens. Statistisk utredning från Malmö Petri (1899-1903) och Lunds domkyrka (1903-1916)*. 1917. I denna finns anteckningen "Till Skriptoriet i hopp om excerpering från N. & W. genom F. Wulff".

Wulff var professor i romanska språk vid Lunds universitet 1888-1910. Just denna titel blev aldrig excerperad, men flera andra av Wulffs texter är excerperade.

Forskare och författare

Om en författare eller forskare fått specifik hjälp av redaktionen står det ofta nämnt i det antecknade tacket, så till exempel i ett exemplar av Lars-Ingvar Jönsons: *Erik XIV:s överarmsskada med fraktur och röntgentäta fragment. II. Fragmentens härledning och uppkomst*. 1986 med anteckningen: "Med tack för fina kontakter med redaktion. 'Pantille' och 'Ynssegull' beröres på sidan 62."

Ibland är det nog också så att redaktionen fått böcker efter att ha frågat någon om något. I biblioteket finns ett nummer av *Nordisk försäkringstidskrift* från 1960 innehållande en artikel "Livförsäkringsfrågor hos Rikets Ständer på 1840- och 1850-talen", skriven av Thorild Dahlgren med anteckningen: "Svenska Akademiens Ordboksredaktion fr. förf." I detta fall tror jag att gåvan rör sig om ett utvidgat svar på en fråga som någon från redaktionen ställt.

Vänner och bekanta till anställda på SAOB

En stor del av böckerna har dedikationer till någon som varit anställd på SAOB, framförallt de tidigare cheferna och dedikationerna har ofta uttryck som "Till vännen". Detta gärna i kombination med en hel radda av titlar på personen som mottog gåvan och med "vördnadsfull" och "högaktningfull" avslutning. Några exempel:

"Till Karl Otto Hoppe från vännen förf. [Fredrik Tamm; min anm.]"

"Ordbokschefen Sven Ekbo med hjärtlig hälsning från Björn Pettersson"

"Professor m. m. Dr Es. Tegnér från tacksamt tillgivne Förf. [Hjalmar Lindroth; min anm.]"

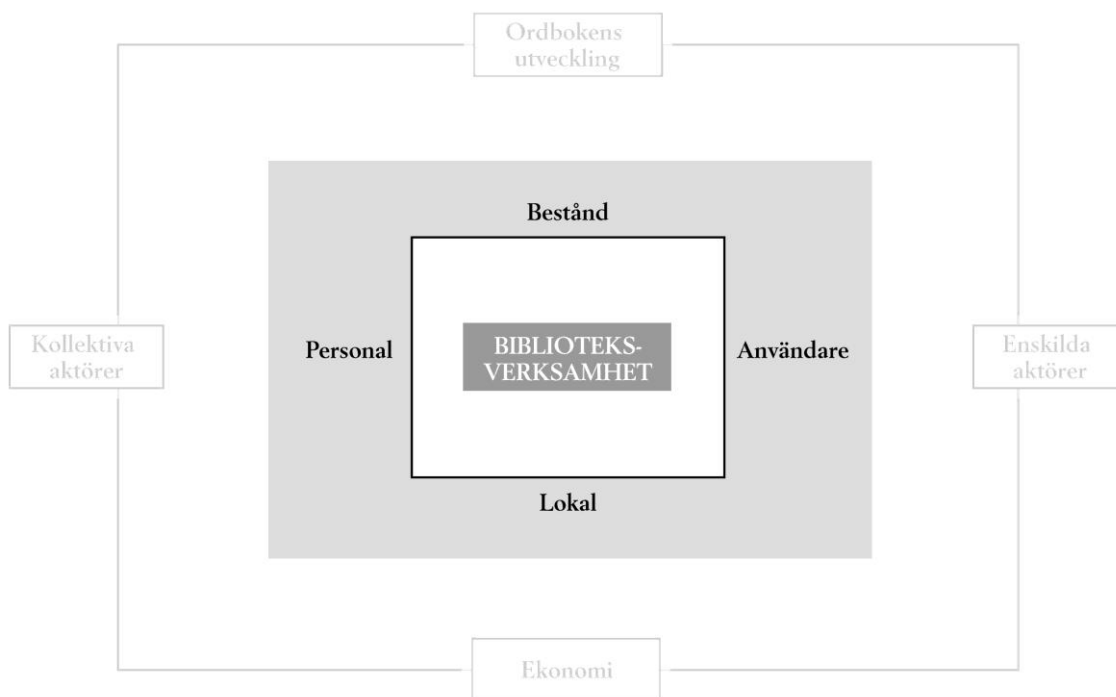
"Till Herr Professoren m. m. Gustaf Ljunggren vänskapsfullt af förf. [Gustaf Nyblæus; min anm.]"

Sammanfattning:

De enskilda aktörerna som varit viktiga för SAOB:s bibliotek har varit chefer och övriga anställda, vänner och bekanta till de anställda, språkforskare och andra forskare. Allra helst efter de tidigaste cheferna finns många böcker i SAOB:s bibliotek, cirka 9 % varav större delen efter Esaias Tegnér.

5.2 Inre faktorer

Efter belysningen av de yttre faktorerna skall här de inre faktorerna, de som utgör SAOB:s biblioteksverksamhet, belysas.

Figur 4: Analysmodell av inre faktorer

5.2.1 Personal

Något dokument om vem som har haft ansvar för SAOB:s bibliotek finns inte. Någon bibliotekarie lär i alla fall aldrig ha varit anställd för att arbeta med den uppgiften. Men man kan se på handstilarna i bokjournalerna att det är en person i taget som har registrerat böckerna och man kan anta att det har fungerat på samma sätt nästan hela tiden.

Att ha hand om biblioteket på SAOB är en uppgift som ligger på avdelningen "Kontrollen", det vill säga en grupp av assistenterna, och en person därifrån ansvarar (Protokoll 1996-10-01). Förmodligen på grund av den förestående flytten inrättas 1997 en biblioteksgrupp (Protokoll 1997-01-09) med representanter från alla avdelningar som upplöses efter flytten. Därefter är det återigen den biblioteksansvarige som skall ta hand om synpunkter på böckernas placering och dylikt (Protokoll 1999-08-31).

1981, 1999 och 2003 nämns i protokollen att den ansvarige för biblioteket byts ut. Denne person omnämns 1981 som "handhavare av SAOB:s bibliotek" (Protokoll 1981-10-08), 1999 som "ny bibliotekarie" (Protokoll 1999-01-12) och 2003 benämns att personen "tar över ansvaret för biblioteket" (Protokoll 2003-03-04).

Det finns inga anteckningar i personalmatrikeln över vilka som har tagit hand om biblioteket, det tyder på att det alltid har ansetts som en bisyssla. Men man kan se på handstilarna när ett skifte skett och då bör listan ha sett ut så här:

1931-1941	?
1941-1949	?
1949-1971	Lajla Gråberg

1971-1981	Ragnhild Malmer
1981-1999	Birgitta Brunk-Berggren
1999-2003	Eva Larsson

Något dokument angående vad det är den biblioteksansvarige egentligen ansvarar för har inte gått att finna. I protokollen dyker den biblioteksansvarige oftast upp med frågor och anmaningar rörande ordningsfrågor av olika slag. När något större är på gång verkar hela redaktionen mer eller mindre inblandad, som exempelvis när redaktionen skall flytta (Protokoll 1998-12-01), även praktikanter diskuteras i detta sammanhang (Protokoll 1999-01-12). Placeringen av böckerna efter flytten är inte heller något som den biblioteksansvarige ansvarar för utan här är en hel biblioteksgrupp inblandad (Protokoll 1999-02-02, 1999-03-02).

Svensson (2009) berättar att viktiga uppgifter för bibliotekarien har varit att registrera böckerna i katalogen, att registrera lån som redaktörerna gjort och att sköta SAOB:s lån från LUB. När det har gällt bokinköp så tror han att det nog alltid varit chefen som har bestämt vad som skall köpas. Man har alltid kunnat lämna inköpsförslag, men han tror inte att det var något kontrollanterna gjorde, i varje fall inte förr i tiden. Han tror därför inte att bibliotekarien har varit inblandad i besluten om inköp.

Även om SAOB:s bibliotek saknat en bibliotekarie så har det inte saknats bibliotekarier på SAOB.

Anders Malm var bibliotekarie på LUB. Han var även anställd som assistent på SAOB 1895-1930-talet (Sigurd 1986, s. 190). I en kvartalsredogörelse från 1920 skriver Ebbe Tuneld att man måste göra ordentliga förkortningar av de källor som man använder i ordboken och han föreslår att Anders Malm "som under alla år haft kontrolleringen av boktitlarna om hand" kan få i uppdrag att göra en källförteckning. Noterbart är att Ebbe Tuneld påpekar att Anders Malm kommer att ha gott om tid till förteckningen eftersom han gått i pension (Kvartalsredogörelse 1920-08-31). Det innebär alltså att han fortfarande arbetade på SAOB efter sin pension. Hast (1985) säger att Anders Malm verkar ha arbetat på SAOB "fram till nästan sin död, så vitt jag förstår". Carlsson (1975) berättar:

De böckerna som var svåra att komma åt, där granskades citaten av bibliotekarie Malm, som hade tillgång till de böcker som ordboken behövde och hade excerperat, och de fanns i ett skåp - de som man hade beställt utifrån - och det var mycket viktigt med nyckeln dit. Jag kommer inte ihåg nu var den var, om den var hos oss eller hos honom, men vem som helst fick inte gå i det skåpet.

Wennström (1985) säger att hon tror att det var främst handskrifter som Malm kontrollerade. Kanske kan anledningen till alms anställning på SAOB vara just denna? Att göra kontrollen av de källor som SAOB:s personal inte hade tillgång till. Man kan ju tänka sig att ordboksredaktionen inte genast hade tillgång till magasinerna på det sätt som den har i dag och då måste ju detta ha varit en smidig lösning. Någon påverkan på SAOB:s bibliotek verkar Malm inte ha haft.

Några andra personer och relationer kan nämnas: Överbibliotekarie Evald Ljunggren var anställd som redaktör på SAOB 1893-1930 och var verksam som avdelningschef 1898-1903. Sedan han slutat sin anställning fortsatte han som granskare. 1919 blev Ljunggren erbjuden att bli SAOB:s chef men tackade nej. (Sigurd 1986, s. 189; Svensson 2007, s. 175).

Överbibliotekarien på LUB hade även som uppgift att vara ordbokens kassör, SAOB tyckte att ekonomin skulle skötas av en utomstående och Carl af Petersens (LUB:s chef 1900-1918) var SAOB:s kassör fram till 1922 (Svensson 2007, s. 175).

Söderwall hade, innan han arbetade på SAOB, haft anställning som amanuens (1865-72) och hade därför bra kontakter på LUB (Svensson 2007, s. 175).

Schultz (1986) berättar: "Mina bröder hette John och Björn Tuneld ... Och John blev ju filosofie doktor här i Lund, och var anställd på UB och seminariebiblioteket mycket."

Svensson (2009) framhåller att äldre tiders biblioteksfolk var mycket välutbildat och hade goda kunskaper inom en rad olika områden, precis som äldre tiders språk- män hade en bredare utbildningsbakgrund än idag. Utbildningsbakgrunden för redaktörer och bibliotekarier var nog likvärdig och det kan därför ha varit lättare att röra sig emellan de olika världarna än vad det skulle vara idag. Dessutom, påpekar han, så hade LUB väldigt korta öppettider i början av 1900-talet och det kan hända att halvtidstjänster på LUB drygades ut med halvtidstjänster på ordboken.

Sigurd (1986) påpekar att det alltid varit svårt att rekrytera redaktörer och att få dem att stanna eftersom arbeten vid bibliotek och inom utbildningsväsendet alltid lockat (s. 151). Att personal lämnat ordboken för att arbeta på bibliotek framgår också i intervjun med Wennström (1985). Hon berättar om en assistent som anställdes för maskinskrivning men som aldrig lyckades lära sig den komplicerade specialmaskinen som SAOB använde. "Det brydde henne, och hon tröttnade på det och hon gick över till bibliotekstjänst istället."

Att SAOB alltid har haft en nära kontakt med både bibliotek och bibliotekarier är alltså tydligt, men det framgår ingenstans att bibliotekarierna skulle ha haft något att göra med SAOB:s eget bibliotek.

Det verkar som att det den biblioteksansvarige gör är att ha hand om typiska biblioteksassistentsysslor som att hålla ordning i hyllorna, göra enklare lagningar, skicka böcker till lagning och dylikt.

Bibliotekarieansvaret har nog, uttalat, legat på chefen. Så har exempelvis chefen varit ansvarig för inköp och gallring av böcker. Informationssökning sköts av var och en efter behov och när det varit fråga om större omstruktureringar i biblioteket har biblioteksgrupper utsetts.

Sammanfattning:

Det finns inga dokument om vem som varit ansvarig för biblioteket eller vad detta ansvar bestått i. Någon av assistenterna har haft ansvar för biblioteket och detta ansvar har främst rört ordnings- och registreringsfrågor. Det huvudsakliga ansvaret har förmodligen alltid legat på ordbokschefen och redaktörerna har nog varit mest aktiva när det gäller inköpsförslag. Kopplingen till bibliotekarier på LUB har dock varit tydlig och det har funnits en rörlighet mellan institutionerna. Någon påverkan på SAOB:s bibliotek har denna rörlighet inte haft.

5.2.2 Användare

I stort sett är det bara SAOB:s personal som är användare av SAOB:s bibliotek. Ibland nämns dock externa användare, och då rör det sig om forskare (Protokoll 1996-12-03, 2002-11-05). Redaktionen har ett stort antal forskarbesök per år. De flesta är intresserade av att titta på excerptmaterialet, men då och då används också biblioteket.

De olika grupperna på SAOB använder biblioteket på olika sätt och har likaså olika behov. Redaktören, till exempel, har behov av en stor uppsättning etymologiska

ordböcker för att kunna skriva etymologierna till orden. Annan språkvetenskaplig referenslitteratur är naturligtvis också värdefull, liksom allmänna och ämnesspecifika uppslagsverk. Redaktörerna konsulterar också källorna om det är något på excerpterna som är klurigt och förmodligen gjorde de det oftare när LUB:s magasin var utanför dörren. Så här berättar Ekbo (1975):

Då minns jag att jag höll på att skriva på ordet 'mur' [1944; min anm.], och vi hade på sommaren varit på besök på Gotland, och då i början av augusti var det ett härligt sommarväder, och solen lyste in genom fönstren, och när man gick ju mycket i magasinerna och slog i källorna, och de där källorna rörande 'mur' rörde mycket ofta Visby och Gotland, så jag tyckte att det här är ju ett riktigt trevligt arbete.

Även Svensson (2009) använde LUB:s magasin dagligen och berättar: "Jag tyckte nästan att det var en löneförmån att få springa i magasinerna."

Förberedaren är också i behov av språkvetenskaplig referenslitteratur och lexikon för att förbereda form- och stavningsredovisningen. Förberedaren har även en lista med litteratur ur vilken det aktuella partiet med språkprov skall kompletteras. Vid kompletteringen räcker inte SAOB:s bibliotek till utan man måste använda LUB:s källor till viss del.

Kontrollanten, som är den som kontrollerar att citaten som används i ordboksartikeln stämmer, är den som tillbringar mest tid i LUB:s magasin.

Svensson (2009) berättar också att redaktörerna lånade hem böcker från ordboken, eftersom de flesta satt hemma och arbetade. Några lexikonserier och ordböcker hade i princip alla och i övrigt kunde man låna hem en del annat som var dubletter.

Det verkar logiskt att det borde ha varit redaktörernas behov som främst har styrt inköpen. Främst eftersom deras behov av litteratur är mest begränsat.

Att alla källor som används skulle kunna finnas i biblioteket är en orimlig tanke och borde heller aldrig ha varit ett behov man har försökt uppfylla. Det behovet har man väl antagligen försökt uppfylla genom att placera ordboken på LUB.

Sammanfattning:

Användare av SAOB:s bibliotek är främst ordbokens personal. Redaktörer och förberedare använder främst språkvetenskaplig och annan referenslitteratur, kontrollanterna använder främst ordbokens källor. Kontrollanten är den som i störst utsträckning använder sig av böckerna i LUB:s magasin. Då redaktörens behov är mest begränsat kan man anta att deras behov i störst utsträckning styrt inköpen.

5.2.3 Lokaler

När Wiséns förslag gick igenom 1883 och redaktionen förlades till Lund hade man sina lokaler i Bondpinan. Men det framgår inte riktigt om man flyttade in där med detsamma. Man fick av Elof Tegnér tillåtelse att förvara excerpter på LUB och även arbeta där redan 1887 (Loman 1986, s. 111; Svensson 2007, s. 174). Cederschiöld (1920) berättar: "År 1889 ansågos språkprovssamlingarna ha nått en sådan omfattning, att redigeringsarbetet kunde påbörjas ... Med överbibliotekariens tillåtelse förvarades samlingarna på universitetsbiblioteket, och det var där fröken Rosenblad hade varit sysselsatt med deras ordnande". Och följande berättar Rosenblad (1930):

Jag skulle tro att jag började 1887 på gamla universitetsbiblioteket med att ordna språkproven. (Min syster biträdde mig en helt kort tid.) De voro inrymda i de mörka kapslarna, hopbundna med ylleband samt placerade i skåp i bibliotekets vestibul eller kanske rättare expeditionsrum. Jag var till en början placerad i innersta rummet till vänster, men förflyttades sedermera till den stora lässalen vid ett fönsterbord mot Lundagård. Man såg stundom förstulet på min sysselsättning som kunde förefalla egendomlig.

Rosenblad (1930) minns även flytten från gamla universitetsbiblioteket till Bondpinan, tyvärr framgår inte vilket år det är: "En vår- eller försommardag flyttades de jämförelsevis små samlingarna med en dragkärra till den hyrda lokalen i 'bondpinan'."

Ingeborg Tegnér är född och uppvuxen på Bondpinan, vilket lär betyda att Elof Tegnér bodde där först. Ingeborg Tegnér (1985) berättar att Esaias Tegnér övertog våningen 1908 då hennes mormor dött. Elof Tegnér dog redan 1900. Men när Esaias Tegnér flyttade in framgår inte, det verkar ändå som att han bodde där redan när ordboken befann sig där. Ordboken flyttade därifrån 1906.

Ingeborg Tegnér berättar (1985): "Stackars ordboksherrarna. De hade inte roligt när jag skulle spela över, och inte när jag med mina små kumpaner rusade och smällde i dörrarna där." Det verkar ju alltså mer eller mindre som att ordboken höll till i det tagnérska hemmet.

Det verkar alltså som om Elof Tegnér har haft en väldigt stor påverkan på SAOB:s lokaler. Dels höll redaktionen till i bottenvåningen i hans hem de första åren, dels deltog han rimligen i planeringen av det nya universitetsbiblioteket, där SAOB skulle få disponera två våningar.

Hur stort biblioteket var då man befann sig på Bondpinan finns det ingen uppgift om, eller ens om den första redaktionen såg det som ett bibliotek. Men böckerna som kom med ordboken från Svenska Akademien i Stockholm bör ju ha funnits med redan här. Några foton finns i det äldsta fotoalbumet som troligtvis är från Bondpinan. På dessa bilder ser man att det finns fyllda bokhyllor längs väggarna, det ser främst ut att vara längre serier av böcker, troligtvis uppslagsverk.

Mellan 1906 och 1994 var SAOB hyresgäster hos LUB. SAOB förfogade över två våningar i LUB:s lokaler. Dörrarna var olåsta ut till LUB och man kunde alltså komma och gå som man ville i LUB:s magasin. SAOB:s bibliotek fanns i väggfasta hyllor runt väggarna i SAOB:s skriptorium. Förberedarna, som satt en våning upp, hade hos sig ett litet handbibliotek. Man hade, utöver böckerna som stod i hyllorna, avdelningar med biblar, botanik och etymologi där man kunde sitta och systematiskt gå igenom dessa avdelningar.

Under kriget fick man tillåtelse att ställa delar av språkprovssamlingen i LUB:s källarvåning (Svensson, 2007, s. 179; Svensson 2009; Årsredogörelse 1945-03-31). Om man räddade undan någon eller några av de värdefulla böckerna på samma gång framgår inte.

För SAOB:s bibliotek, som alla bibliotek, blev det utrymmesbrist. Att det var svårt att få plats med SAOB:s biblioteks böcker i lokalerna på LUB nämns i flyttdiskussionerna där det konstateras att "Biblioteket är fullt" (Protokoll 1993-11-02). 1977 diskuteras att man behöver fler hyllor (Protokoll 1977-06-20). Man diskuterar huruvida några frekvent använda källor skall stå i biblioteket eller hos Kontrollen efter flytten (Protokoll 1993-11-02). Kontrollen skall sitta tillsammans i ett rum, men det blev nog aldrig så att man sorterade ut någon avdelning särskilt till detta rum (Hazelius 2009).

I samband med att man skulle flytta från LUB till egna lokaler passade man på att organisera om biblioteket. Biblioteket, som i de gamla lokalerna på LUB hade sin plats i väggfasta hyllor runt om Skriptoriet, hade svällt ut i extra hyllor. Det stod böcker på redaktörernas skrivbord och även om det fanns en ursprunglig ämnesuppdelning av böckerna hade denna i vissa fall fått brytas eftersom böckerna helt enkelt inte fick plats där de borde ha stått.

Hyllmetrar för de olika ämnena beräknades och man funderade över vilka ämnen som behövde störst tillväxtmån (Hazelius 2009; Persson 2009).

I SAOB:s nuvarande lokaler finns ett avskilt utrymme (dock utan väggar) för biblioteket. Dock får inte hela biblioteket plats i detta utrymme utan sprider sig med sina hyllor i hela ordbokens lokaler och delvis även in i arbetsrummen. Någon tillväxtmån finns dock. I nuvarande bibliotekslokal är värmen något för hög (Protokoll 2001-01-09, 2004-03-24) vilket personalen reagerar på. Värmen är inte bra för böckerna. Man har åtgärdat detta genom att flytta på de känsligaste böckerna.

Sammanfattning:

När ordboksprojektet förlades till Lund 1883 hade man till en början sina lokaler i Bondpinan där också bröderna Tegnér bodde. När man planerade för ett nytt bibliotek för LUB så planerades redan från början att där skulle finnas lokaler för SAOB. SAOB var hyresgäst hos LUB mellan 1906 och 1994 och flyttade därefter till egna lokaler. Redan 1999 flyttade man igen. I samband med flytten 1994 passade man på att omorganisera biblioteket som på grund av platsbrist hade blivit ganska rörigt.

5.2.4 Bestånd

Materialet som ligger till grund för denna del av uppsatsen är av olika karaktär. En del av beståndsmaterialet rör biblioteket och bokbeståndet, såsom bokjournalerna och bokbindarejournalerna som inleddes 1931 samt bibliotekskatalogen. Diskussioner som omnämns i protokoll rörande biblioteket ryms också inom denna kategori.

En annan kategori rör ordbokens källor och ger en annan ingång. Detta material består dels av en frekvenslista, dels av en källförteckning till provhäfte A och dels exciperingsregister.

Utifrån dessa ingångar kan man se vilken inriktning biblioteket har haft och om det verkar ha funnits en plan för biblioteket även om det inte har funnits någon uttalad sådan.

Om man ser på beståndet utifrån de källor som ligger till grund för SAOB ser det ut så här:

Frekvenslistan

Redan i inledningen nämndes att de källor SAOB i dag använder för att beskriva det svenska skriftspråket är cirka 21 000 (varav en källa kan vara Dagens Nyheter från 1864 eller fram till i dag, bara för att ge en vink om mängden) och att det aldrig har kunna föresväva någon att redaktionen själv skulle ha kunnat införskaffa alla källor. Men om man ändå bygger upp ett bibliotek kan man tänka sig att det kan vara lönt att själv ha de mest frekvent använda källorna. I OSA-projektet i Göteborg har man tagit fram en sådan lista (2009) och även denna är jämförd med SAOB:s bibliotekskatalog.

Sammanfattningsvis så finns 57 av de 100 mest frekvent använda källorna, i SAOB:s bibliotek. Och av de källor som inte finns i biblioteket rör det sig främst om dagstidningar, långa serier av bland annat tidskrifter och handskrifter.

Även om jag inte har hittat några uttalade planer för inköpsstrategier så verkar det som att det ändå har fallit sig naturligt att inte köpa in det som tar för stor plats men ändå försöka ha det som mest frekvent används.

Först på plats 24 kommer den första titeln som SAOB:s bibliotek borde ha i sitt bibliotek med tanke på hur ofta den används och det är Oslanders *Then christelige kyrkones historia* i tre delar från 1635. LUB:s exemplar används ofta och det är en titel man borde ha hållit utkik efter för att köpa in. Men kanske är den svår att få tag i? Vid en snabb sökning på Google ser jag att den finns att köpa antikvariskt.

I intervallet 61-70 finns endast en bok som inte finns på SAOB:s bibliotek och det är Comenius: *Vpläste gyllene tungomåls dör: eller alle språks och wettskapers örtogårdh. Thet är: En geenstijgh, til at lära thet latiniske, sampt hwart och itt språk, tillijka medh alla wettskapers och konstens fundament* från 1639. Det är en liten, söt bok som man tycker borde ha varit eftersökt för att köpas in till SAOB:s bibliotek.

På plats 89 dyker Selma Lagerlöfs *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* upp. Det är en titel som inte finns i SAOB:s bibliotek. Man kan fråga sig varför? Den kom ut 1906-07 och man valde att exciperera den. Varför köpte man den inte?

Provhäfte A (1870)

I Provhäftet A som utkom 1870 finns en källförteckning. Jag har i den listan gått igenom alla källor, som är använda i en senare upplaga än den första, mot SAOB:s bibliotekskatalog och det visar sig att relativt ofta så har SAOB boken i just den senare upplagan.

Detta tyder på att det har funnits en stomme till SAOB:s bibliotek redan när provhäftet utarbetades eller i alla fall en boksamling som man använt till att göra excerpter till ordboken. En del av böckerna innehåller Bernhard von Beskows exlibris och bör alltså komma från den samling som han byggde upp för exciperering. En stor del av böckerna finns inte, man skulle kunna tänka sig att en del blivit utgallrat eftersom det har varit senare upplagor och som regel använder SAOB den första upplagan av sina källor.

I maj 2009 blev SAOB:s redaktion kontaktad av ett antikvariat som fått in en bok med Bernhard von Beskows exlibris och Svenska Akademiens stämpel. Det rörde sig om 2:a upplagan av Atterboms *Lycksalighetens ö* som finns med i källförteckningen i provhäfte A (i 2:a upplagan). Detta styrker både att böckerna samlats av Bernhard von Beskow och att gallring har förekommit ur SAOB:s bibliotek.

Om man gör samma genomgång mot det första exciperingsregistret (*Katalog öfver exciperade skrifter*) så ser man att både de titlar som finns och de som saknas i SAOB:s bibliotek är upptagna. Fanns de saknade böckerna vid det tillfället i SAOB:s ägo? Varför skulle man annars inte ha excipererat boken i den första upplagan när man ändå gjorde om hela proceduren? Eller gjorde man inte om excipereringen helt och hållet?

Carl August Hagberg arbetade med ordboken från Lund där han var professor, excerpterna fanns dock i Stockholm (Almhult 1954: 52 f.; Loman 1986, s. 82). Materialet, som Hagberg inte var nöjd med, skickades senare till Lund (Almhult 1954, s. 52f; Loman 1986, s. 82). Men om det var excerpter eller både excerpter och källor man skickade framgår ej.

Excerpering

När redaktionen förlades till Lund så skickades även de excerptsamlingar som Akademien samlat under årens lopp till Lund (jfr ovan under *Provhäftet 1970*). Knut Fredrik

Söderwall ansåg dock detta material vara undermåligt och planerade om hela excerperingsarbetet. Cirka 150 personer anställdes för att exciperera under Söderwalls ledning och överinseende (Cederschiöld 1894, s. 10 f.; Loman 1986, s. 111 f.).

Cederschiöld (1894) framhåller "att icke få betydelsefulla skrifter från olika tider gjordes till föremål för en uttömmande excipering" (s. 11). Men varifrån själva böckerna till exciperingen kom säger han ingenting om. Spår av excipering finns dock i både SAOB:s och LUB:s böcker i form av understrukna ord och kryss i kanten. Noterbart är också att källförteckningen till provhäfte A och det första exciperingsregistret i mycket sammanfaller. Kommentarer till vissa källor är dessutom identiska. Efter genomgången av det material som rör SAOB:s källor kommer här genomgången om det som rör SAOB:s bibliotek:

Bokjournalerna och bokbindarejournalerna

Bokjournalerna är upplagda så att man har skrivit datum för när man fått/skaffat boken, bokens författare, titel och utgivningsår och ibland finns vissa förkortningar. De som har haft hand om bokjournalerna har använt dessa förkortningar olika mycket. De vanligaste förkortningarna är "Gl." "Sk." "Sk. förf.", vilka förkortningar jag har tolkat som Gleeups (alltså köpt på Gleeups), Skänkt och Skänkt av författaren. Det finns även andra noteringar om ställen där man köpt boken och ibland är det uttalat att man köpt eller fått boken från ett dödsbo.

Svensson (2009) berättar att han vid ett antal tillfällen varit med och köpt böcker ur tidigare redaktörers dödsbon. Men i dessa fall var det inte ordboken, utan redaktörerna privat, som köpte böcker. Så det var kanske bara i början den möjligheten tillföll redaktionen. Det ser även ut att stämma med redovisningen nedan.

Bokbindarejournalen är förd av samma person som bokjournalen och här finns uppgift om vilka titlar man skickat iväg och när. Datum när boken återkommit finns också angivet. Oftast står även om boken skickats iväg för inbindning eller för lagning.

Noterbart är att det är betydligt många fler böcker som skickas till bokbindaren än som anskaffas, mer än dubbelt så många (Jfr bil. 2). Det mesta rör sig inte om lagningar utan om bindningar av olika slag. Det är svårt att hitta någon entydigt bra förklaring till detta. Exempelvis 1935 finns 62 titlar upptagna i bokbindarjournalen. 19 av dessa finns i 1935 års bokjournal. (1931-1934 har ingen av övriga titlar i Bokjournalen.) Ytterligare 22 titlar i bokbindarjournalen är tryckta 1935 men alltså inte upptagna i bokjournalen. Några av dessa är inbindningar av arbetsexemplar av SAOB.

Det verkar alltså som att den bristande överensstämmelsen delvis beror på att man inte har fört in alla böcker i bokjournalen. Äldre titlar rör sig förmodligen om lagningar även om detta uttryckligen inte skrivs ut i bokbindarjournalen.

Intressant är också att man 1934 i bokbindarejournalen anför 4 exemplar som LUB:s som skall lämnas till lagning, 1935 förekommer en sådan titel. 1938 står antecknat "överföres på UB:s konto" vid en titel.

Inköp

Någon inköpsstrategi för SAOB:s bibliotek verkar inte ha funnits. Böcker har sannolikt köpts efter förslag från främst redaktörer (se vidare 5.2.1 Personal ovan). 1985 görs vid mötet en önskan om inköp av en bok, denna önskan får avslag (Protokoll 1985-10-01) vilket tyder på att bokinköp eller i alla fall önskemål om inköp av böcker kunde göras av alla. Det framgår inte av protokollet vem som ger avslag, om det är chefen eller om det är mötet.

I samband med flytten från LUB meddelar chefen att SAOB skall söka ökat anslag till böcker eftersom tillgängligheten till LUB:s magasin inte längre är lika god

(Protokoll 1994-08-30) (Jfr 5.1.2 Ekonomi ovan). Det står ingenting om någon plan eller diskussion om vad man behöver komplettera beståndet med. Svensson var chef vid denna tidpunkt och han säger (2009) att han sökte och fick ökat anslag vid detta tillfälle eftersom man behövde komplettera biblioteket med frekvent använda lexikonserier och ordböcker. Sådant hade man inte tidigare köpt in om det var för dyrt och redan fanns i LUB:s referenssamling, då fick man helt enkelt gå dit och titta. (Svensson 2009)

I Bokjournalen står 1994 upptaget: "*Norstedts Sv. baklängesordb. ... Fremmedordbog ... Duden Fremdwörterbuch ... Dansk etym. ordb. ... The American Heritage dictionary ... Bonniers svenska ordbok ... Ømålsordbogen ... Norsk ordbok. Brukarrettleing*"

Att det inte var helt självklart på LUB-tiden att man inte skulle köpa dessa frekvent använda uppslagsverk framgår av följande: "Beckman kritiserar den överdrivna sparsamheten vid inköp av böcker. Ordbokschefen ville t. ex. inte inköpa en viss etymologisk ordbok, som man därför då tvingades beställa fram från UB var gång man ville ta en titt i den." (Sigurd 1986, s. 156)

Den biblioteksansvarige berättar här och där i protokollen om nya böcker och tidskrifter, men även andra personer är aktiva här.

Vid något tillfälle nämns att bibliotekskontot överskridits och att inga fler bokinköp blir aktuella innevarande år (Protokoll 2000-12-05).

I årsredogörelserna (1937 och 1938) framgår även att man gör inköp av lexikon som redaktörerna skall disponera i sina hem, det gäller följande titlar: *Nordisk Familjebok*, 1 och 2 uppl., *Bonniers konversationslexikon* och *Svensk uppslagsbok, Nusvensk Ordbok, Dansk Ordbog* och *Norsk Riksmålsordbok*. Att redaktörerna även senare fick disponera dessa böcker i sitt hem berättar Svensson (2009). Han berättar också att redaktörerna fick låna hem andra titlar ur SAOB:s bibliotek, främst sådant som fanns i dubletter.

Hanteringen av böckerna

I övrigt handlar beståndsdiskussionerna mest om ordningsfrågor. Att man skall använda lånesticker, behandla böckerna varsamt och om lagningar, både sådana som den biblioteksansvarige åtar sig att göra och sådana som skickas i väg till bokbindaren. Man förstår av protokollen att beståndet är skört och ofta använt.

2004 görs en värdering av biblioteket, något som efterlysts av Svenska Akademiens revisor (Protokoll 2004-03-02). En grupp bildas och denna arbetar med att försöka utröna ett försäkringsvärde av biblioteket. Efter värderingen beslutas att redaktion skall köpa in ett brandsäkert skåp att placera 1500- och 1600-talslitteraturen i (Protokoll 2004-12-07). Detta tyder på att man insett värdet av den samling SAOB:s bibliotek har.

Gallring

Gallring har förekommit på SAOB. Bland annat nämns i ett protokoll inför flytten från LUB att man skall gallra ut en del (Protokoll 1993-09-28) och Svensson (2009) berättar att han i sin ägo har böcker med Tegnér's exlibris som är utgallrade från ordboken. På LUB hade SAOB något slags magasin på vinden ovanför sina lokaler. Därifrån gallrades även en del. Men Svensson (2009) tror inte att det har rört sig om några större utgallringar.

Syftet med beståndet

Jag har inte hittat någon plan för bibliotekets inköp av böcker eller någon plan för gallring eller överhuvudtaget någon plan för vilka böcker som borde finnas i biblioteket. Svensson (2009) menar att syftet med SAOB:s bibliotek handlar om lättillgänglighet.

Sammanfattning:

Det finns två ingångar att titta på beståndet, dels utifrån källorna som används till ord-boken, dels utifrån bokjournalen och bokbindarjournalen. Diskrepansen mellan bok-journalen och bokbindarjournalen tyder på att bokjournalen inte alltid fyllts på helt nog-grannt. Förmodligen har man köpt/fått fler böcker än vad som framgår där eftersom man har skickat många fler böcker till bokbindaren.

Om man tittar på beståndet utifrån de källor som används så verkar det som att SAOB:s bibliotek innehåller det man mest använder trots att man saknat inköpsplaner.

6 Analys och diskussion

Undersökningen har visat att man under LUB-perioden valt att inte köpa in den litteratur som kanske mest naturligt borde finnas på ett ordboksbibliotek, nämligen dyra, omfattande språklexikon. Åtminstone köptes dessa inte om de fanns tillgängliga på LUB. En orsak till att man inte köpt dessa böcker skulle, vid sidan av *ekonomi*, kunna vara platsbristen. Om man har en arbetsplats där böcker sprider sig runt hela lokalen är det kanske inte så lockande att köpa ett flerbandsverk som ensamt tar upp några hyllmeter.

LUB har varit en viktig *kollektiv aktör* när det gäller uppbyggnaden av SAOB:s bibliotek. SAOB har säkerligen alltid relaterat sitt bestånd utifrån vad som har varit lätt att tillgå på LUB och gjort sina inköp utifrån detta. Eller kanske inte alls köpt särskilt mycket, kanske har man i mångt och mycket nöjt sig med att bygga upp ett bibliotek utav det som ändå har kommit till ordboken via gåvor, arv och utbyten?

De *enskilda aktörerna* verkar ha haft större inverkan på hur SAOB:s bestånd ser ut än bibliotekets *personal*. *Personalen*, den biblioteksansvarige, har förmodligen sällan lagt sig i vad som skall köpas till biblioteket, än mindre vad som inte skall vara i biblioteket. Ingenting tyder på att man någonsin har tackat nej till gåvor hur liten relevans de än har haft för SAOB:s bibliotek. Den biblioteksansvarige är i mångt och mycket en biblioteksassistent. Chefen har hand om biblioteksansvaret. Ordningsfrågorna verkar ha varit viktiga. Någon risk för att biblioteket skall förvandlas till kaos som i Jörgensen & Krahnens (2004) undersökning av Smålands bibliotek gör när det förlorar sin bibliotekarie verkar inte ha förelegat. Däremot anser jag att man i brist på bibliotekarie och handlingsplaner för biblioteket har fått ett helt annat bibliotek än vad som vore det naturliga för en ordboksredaktion.

Avsaknaden av bibliotekarie verkar dock inte ha varit något stort problem. Biblioteket har ändå fungerat. Som undersökningen har visat var det under början av 1900-talet ganska stor rörlighet mellan SAOB och LUB. Utbildningsbakgrunden var ungefär densamma och man såg kanske inte samma vattentäta skott mellan akademiker inom olika ämnen. Ducander (1999) skriver i sin uppsats att innan bibliotekarieutbildningen fanns så utbildades universitetsbibliotekarier på sina arbetsplatser (s. 25). Gärdefors (2008) beskriver förändringen när Lidköpings bibliotek anställer sin första utbildade bibliotekarie och förändringen blir väldigt stor. Detta rör dock ett folkbibliotek och jag tror inte att skillnaden skulle ha blivit lika dramatisk för ordbokens bibliotek.

Men det kan också handla om min syn på böcker. Jag ser böcker som relativt billiga och lättillgängliga och förfasas lättare över mängden böcker än över bristen. Och det har naturligtvis att göra med att böcker är billigare idag och att utgivningen är ofantligt mycket större än när man påbörjade uppbyggnaden av ett bibliotek för SAOB. En alldeles specifik aspekt för ett ordboksbibliotek är också att alla böcker innehåller ord och är värdefulla om av inget annat skäl i alla fall av detta skäl. Svensson (2009) påpekar: "Allting som trycktes förr var ju väldigt värdefullt". Och den aspekten är nog viktigare för SAOB:s biblioteks spretighet än bristen på en bibliotekarie.

De *enskilda aktörerna* har bestått dels av ordbokens chefer, dels övriga anställda, dels (språk)forskare och författare som antingen varit goda vänner med någon i redaktionen eller som fått hjälp utav redaktionen i sitt arbete. En stor del av det tillskott av böcker som tillkommit på detta sätt är de böcker som givarna själva skrivit. Eftersom många typer av forskare och författare genom årens lopp har haft nytta av SAOB:s excerptmaterial så har alla ämnen fått ett tillskott av böcker på detta sätt.

Viktigt att komma ihåg är att de *enskilda aktörerna* i mångt och mycket har varit samma personer som *användarna* av biblioteket och detta har nog bidragit till att alla varit nöjda och ändå tyckt att biblioteket har fyllt sin funktion. Nöjda verkar man alltid ha varit med biblioteket utom just i fallet att det funnits för få lexikon. Aldrig verkar någon ha ansett att man har fel eller för många böcker. Syftet med att ha fel upplaga av ordbokens källor verkar exempelvis aldrig ifrågasättas.

Karlsson (2009) och Gustavsson & Hallberg (2005) pekar på samhällsutvecklingen som en viktig faktor för utvecklingen av deras respektive undersökta bibliotek. På samma sätt kan ordbokens utveckling ses som viktig för utvecklingen av ordbokens bibliotek. I skiftet mellan att vara en angelägenhet för Akademiens egna ledamöter till att bli en angelägenhet för en särskilt anställd redaktion så händer också något med biblioteket. I inledningsskedet verkar ordboken vara ett självpåtaget ansvar som redaktörerna delvis arbetade med vid sidan av en annan akademisk karriär. Ordboken var då på något sätt närmare de ingående personernas eget liv. På beståndet kan man se det igenom att antalet böcker i SAOB:s bibliotek efter chefer och anställda korrelerar med tidpunkten då de var engagerade i ordboken. Flest från dem som var först i stort sett. Ordboken verkar i inledningsskedet ligga närmare de personer som arbetade med den.

Jag har inte alls tittat på samhällsutvecklingen då jag i inledningen inte trodde att den skulle ha någon egentlig betydelse. Jag tänkte att SAOB legat lite vid sidan av i en värld för sig. Men det hade varit intressant att se på SAOB och SAOB:s bibliotek utifrån yrkeshistoria under 1900-talet. Jag tror att synen på yrket och arbetsplatsen har varit viktiga faktorer i utvecklingen. Ett brott i SAOB:s utveckling kom i och med Ebbe Tunelds införande av ett ackordsystem. Där kommer också ett brott i bibliotekets utveckling. Den stora mängden böcker med dedikationer och exlibris finns från tiden före detta.

Detta är ju en trend i tiden och inte något isolerat fenomen för ordboken. De högtidligt signerade gåvorna till redaktionen och redaktionens personal är också störst i antal fram till tidigt 1900-tal. Harrysson (1996) påpekar i sin uppsats att gåvorna till Nobelbiblioteket direkt från författarna var störst under början av 1900-talet. Även om jag inte valde att ha samhällsutvecklingen med som en faktor i min teoretiska ram så insåg jag under uppsatsarbetets gång att det inte helt går att bortse från den. Nedan några citat som belyser hur viktiga namn och titlar var i samhället och på ordboken under ordbokens första tid:

Han hette Carl Magnus Fürst, han var ju antropolog, mycket berömd, och min fästman hette Magnus, så jag tänkte "Det där Carl, det var väl ingenting." Jag skrev professor Magnus Fürst ... och så skickade jag (skrattar) isobarerna [d. v. s. sakkunnigfrågor om isobarer; min anm.] till honom ... [Han ringde; min anm.] och rasade som en tiger i telefonen, och Gertruds kinder blev rosigare och rosigare. Hon neg i telefonen, (skratt) och bad om förlåtelse och sa: "Oh, då ska vi genast skicka den flickan som har gjort detta fel. Oh, förlåt professorn, hon kommer med detsamma och hämtar detta". ... I ett telefonsamtal med den olyckliga Gertrud, så säger professor Fürst såhär: "Carl är jag döpt till, och under det namnet är

jag berömd – Carl Fürst!" Så det var en förbrytelse.
(Vifot 1975).

Märta och jag, vi hette ju på den tiden Märta Pettersson och Maud Svensson, och var ju inte så mycket värda i hennes [Charlotte Rosenblads; min anm.] ögon. (Carlsson 1975).

När jag kom till ordboken [1920; min anm.], kom jag ju som en fullkomlig outsider här. Det var ju adelskalendern och fina namn. Rosenblad fanns ju i adelskalendern, fast långt på slutet, och Sophie Warholms mamma var från Läckö. Hon var en av Nordenskiöldarna, och Laura och hon var visserligen inte adlig, men hennes syster var gift med bokförläggare Gleerup, och i Lund slog nog det lika högt. De åkte på sin tid i landå, och i detta sällskap damp jag ner utan att ha några som helst kvalifikationer. (Wennström 1975).

Överhuvudtaget ger intervjuerna en bild av en lundavärld där alla inblandade känner alla. Det berättas om fester och bjudningar hos Esaias Tegnér och om att man träffade många berömdheter på dessa tillställningar. Släktrrelationerna är också tydliga. Den intressantaste är förstås bröderna Esaias och Elof Tegnér. Jag har inte hittat något i materialet om vilken påverkan detta haft på SAOB:s placering på LUB men jag finner det sannolikt att den är avgörande.

Dessa förhållanden avspeglar sig väldigt väl i SAOB:s bibliotek med små vänliga hälsningar goda vänner, med många titlar, emellan. Detta kan ställas i relation till Bourdieus begrepp *Homo Academicus*. Bourdieu menar att namnet är "den värdefullaste av alla egenskaper när det rör sig om ett berömt namn" (Bourdieu 1996, s. 41). Att gåvorna inte enbart rör sig om vänliga gåvor är troligt. Gåvorna och det viktiga i att skriva sitt namn i gåvan har nog ingått i ett system av gåvor och gengåvor, tjänster och gentjänster. Ett sätt att sprida sitt namn.

Det bibliotek som slutligen har byggts upp består av två tydliga linjer. Den första delen består av det språkvetenskapliga bibliotek med lexikografisk inriktning som känns naturlig och självklar. Även denna del har till stor del byggts upp av gåvor, men jag tror att man hade köpt in större delen av denna samling förr eller senare, om man inte hade fått den.

Den andra delen är den mer disparata delen som består av många av ordbokens källor, inte nödvändigtvis källor som frekvent används och inte nödvändigtvis i de upplagor som används. I SAOB:s källförteckning står "Används ej" förvånansvärt ofta om de exemplar av SAOB:s källor som finns i SAOB:s bibliotek.

Den första delen är som sagt naturlig och självklar för ett ordboksbibliotek, den andra delen däremot har nog mest bara hamnat i biblioteket.

Om man i dag hade börjat från noll för att bygga upp ett lämpligt biblioteksbestånd för SAOB så tror jag att man hade köpt alla etymologiska lexikon och ordböcker man kan komma att behöva. Utöver detta lämplig språkvetenskaplig, främst lexikografisk litteratur. Förutom den språkvetenskapliga delen skulle man bygga upp en ansenlig samling allmänna och ämnesspecifika uppslagsverk och sedan kanske man skulle

satsa på att ha upp till 100 av de mest frekvent använda källorna. Ett sådant bibliotek skulle kunna sägas vara ett specialbibliotek med inriktning mot lexikografi.

Det kan man inte säga om biblioteket som det ser ut idag, snarast kan biblioteket ses som en raritetssamling som berättar något om SAOB:s historia. Denna aspekt är en viktig slutsats av mitt arbete. Materialet har inte tydligt berättat om uppbyggnaden av och tanken bakom SAOB:s bibliotek, däremot har biblioteket självt berättat mycket om SAOB och SAOB:s utveckling. Utöver exlibris och namnteckningar i SAOB:s böcker finns understrykningar och anteckningar som tydligt visar hur redaktionen har arbetat med excerperingen. Något lexikografiskt specialbibliotek har SAOB inte byggt upp, dels på grund av att man inte har haft någon sådan plan för biblioteket, dels på grund av att man inte har haft någon som har ansvarat för att leda biblioteket i den riktningen. Däremot är samlingen som sådan värdefull och viktig i förståelsen av SAOB:s utveckling. Det finns säkerligen fler sådana samlingar spridda i landet och jag anser det vara av vikt att man ser sådana boksamlingar som samlingar och inte bara ser till de enskilda böckerna.

Undersökningen har vidare visat att det med största sannolikhet fanns en grundstomme till SAOB:s bibliotek redan då redaktionen förlades till Lund. Denna grundstomme kom från Svenska Akademien som i Stockholm hade arbetat med ordboken sedan Akademiens instiftande 1786. Den första redaktionen i Lund bestod delvis av akademiledamöter och det var alltså inte en ny redaktion som uppstod i Lund utan det var en redaktion som i nya former fortsatte ett redan påbörjat arbete. Detta påbörjade ordboksprojekt hade redan startat uppbyggnaden av ett bibliotek.

Att SAOB i sitt arbete är, och alltid varit, i behov av litteratur är förstås självklart och devisen verkar alltid ha varit "ju närmare desto bättre" och har man kunnat ha boken i den egna lokalen har man valt det framför att gå ut utanför dörren och kolla uppgiften i LUB:s exemplar.

LUB:s samling har kanske ändå alltid setts som viktigare än den egna samlingen. Det kan vara en starkt bidragande orsak till att SAOB ordnade det så att de fick sina lokaler i LUB och att man dessutom deltagit i diskussionerna angående LUB:s roll som nationellt reservbibliotek. SAOB:s eget biblioteksbestånd har ändå aldrig kunnat vara något annat än ett komplement till LUB:s samling.

Lokalen som byggdes till SAOB byggdes med väggfasta hyllor vilket innebar att man alltid haft för avsikt att bygga upp ett bibliotek. Men vilken typ av bibliotek man velat bygga upp är det nog aldrig någon som satt sig ner och bestämt sig för. Jag tror att SAOB:s bibliotek hade varit ett mycket mindre bibliotek om man hade gjort det.

Både kollektiva och enskilda aktörer har haft en stor del i införskaffandet av böckerna, större del än användarna och personalen. Tre grupper kan tydligt urskiljas:

Den första är: Svenska Akademien med Bernhard von Beskow i spetsen som valt ut litteratur att excerpera och vilken litteratur man sedan låtit följa med ordboksprojektet. Utöver detta en stor del böcker som Akademien skänkt eller lånat ut till ordboken därför att man under samma period lägligt gallrade ur sitt eget bibliotek.

Den andra är: anställda vid SAOB. De anställdas böcker har hamnat på ordboken på lite olika sätt. Dels har de anställda fått böcker som kanske blivit dem tillsända direkt till Skriptoriet och som de sedan lämnat kvar. Dels har man säkert under tiden man varit anställd byggt upp egna, egentligen privata, samlingar som man sedan skänkt till ordboken. Vissa böcker har hamnat i biblioteket under tiden redaktören arbetat på ordboken, andra har tillkommit senare, och ytterligare några har redaktionen köpt eller ärvt av redaktörerna.

Den tredje är: språkvetare, forskare och författare som funnits utanför redaktionen och som i många fall har känt någon i redaktionen. De har, framförallt, gett det

de själva har skrivit till ordboken. Det kan inte uteslutas att vissa av dessa böcker lämnats till redaktionen eller dess chef för att författaren ville att hans namn skulle synas. Kanske kan det anses som fint att bli exciperad och bli citerad i ordboken.

SAOB:s bibliotek var från början var en samling böcker som man använde som källor att exciperera ur. Biblioteket, ansåg man nog, fanns på LUB. Men till slut hade den egna samlingen växt sig så stor att man började ordna den på något vis. Jag tror inte att det är en slump att bokjournalerna inleds 1931. Esaias Tegnér dog 1928 och man köpte en stor samling böcker av honom och hade man inte ordnat den egna samlingen så var man nog tvungen att börja göra det då. Jag tror att det var i samband med detta som man började se den egna samlingen som ett bibliotek.

Ordboksredaktionen valde samma klassifikationssystem som LUB men tog nog aldrig någon hjälp av någon bibliotekarie vid LUB trots att man hade flera stycken knutna till sig. Dock gjordes några egna specialavdelningar som bättre passade för ordbokens syften.

Intentionen med SAOB:s bibliotek har nog alltid varit att ju närmare man har till boken ju snabbare skall det gå. Det är intressant att man köper Tegnér's böcker ur "Fonden för Ordboksarbetets påskyndande". Det går hand i hand med Lars Svenssons (2009) uttalande att "Allting som trycktes förr var ju väldigt värdefullt". Han säger också att man varit försiktig med gallring av beståndet "därför man behövde ju ... litteraturen".

En viktig sidofaktor till SAOB:s biblioteks framväxt tror jag är akademikerrollen. Att ett bibliotek har växt fram helt utan planering, inköpsplaner eller ens en bibliotekarie har nog mycket att göra med det självklara med böcker för de inblandade. På det sättet har också problem med fokus, sådana som beskrivs i Olofssons (1999) uppsats om Utrikespolitiska Institutets bibliotek, kunnat undvikas. SAOB har inte stått i konflikt med sitt eget bibliotek eftersom användare och personal varit samma personer. I och med detta har också diskussionerna om mål och mening i mångt och mycket försvunnit. Man diskuterar inte det som känns självklart.

I inledningen skrev jag om min syn på bibliotekshistoria som en historia som handlar om folkbibliotek och 1800-talets demokratiseringsprocess. Under arbetet med denna uppsats har jag fått en inblick i en annan bibliotekshistoria. Akademikernas bibliotekshistoria där böckerna och boksamlandet känns så självklart att det inte ens behövs en diskussion. Det är tydligt i materialet att biblioteket har varit en icke-fråga för SAOB men man har ändå lyckats bygga upp ett relativt funktionellt bibliotek. Detta skulle man kunna ta som utgångspunkt för att fortsätta titta på hur små vetenskapliga bibliotek uppbyggts och utvecklats.

7 Sammanfattning

Uppsatsens syfte har varit att förklara hur och mot vilken bakgrund SAOB:s bibliotek har växt fram utifrån frågeställningarna:

- Varför har SAOB ett eget bibliotek när redaktionen under så lång tid har haft sin arbetsplats på LUB?
- Vilka aktörer har varit inblandade i införskaffandet av böckerna och på vilket sätt har de varit inblandade?

För att besvara dessa frågor har jag utgått från en teoretisk modell med biblioteksverksamhetens inre faktorer: *personal, användare, lokal, bestånd* och biblioteksverksamhetens yttre faktorer: *ordbokens utveckling, ekonomi, kollektiva aktörer* och *enskilda aktörer*.

Materialet som legat till grund för undersökningen har främst varit arkivmaterial från SAOB och den information i form av exlibris och anteckningar som finns i bibliotekets böcker. En kompletterande intervju har också gjorts. Metoden har varit kvalitativ.

Arbetet med SAOB inleddes redan året efter att Gustav III instiftade Svenska Akademien 1786. I inledningsskedet var det akademiledamöterna som skrev ordboksartiklarna. Detta visade sig dock inte vara en särskilt bra lösning. 1883 förlades ordboksprojektet till Lund. En grundstomme till ett bibliotek hade byggts upp redan då projektet fanns i Stockholm.

Bibliotekets ekonomi finns inte tydligt beskriven i materialet då det under perioder bara ingått som en post under "omkostnader". Men de siffror som finns visar att man till bokinköp och bokbindning satsat cirka 3-5 % av den totala budgeten årligen. När SAOB flyttar från LUB till egna lokaler satsas dock cirka 10 % av budgeten under några år på biblioteket. Detta kan förklaras av att man vill komplettera samlingen med dyra lexikon.

De kollektiva aktörer som varit av intresse för utvecklingen av SAOB:s bibliotek är framförallt Svenska Akademien och LUB – Svenska Akademien på grund av sitt huvudmannaskap men också för att ordboksprojektet inleddes i Stockholm – LUB därför att SAOB har haft sina lokaler i LUB och därför förmodligen alltid relaterat sitt bestånd utifrån vad som funnits på LUB.

De enskilda aktörerna består av personal på SAOB och personer med anknytning till dem. De tidiga chefernas boksamlingar, med Esaias Tegnér's i spetsen, står för en stor del av det tidiga beståndet. Men även redaktörer har bidragit med böcker. Utöver detta har man fått gåvor från kollegor utanför institutionen samt av författare och forskare.

Någon särskilt anställd bibliotekarie för SAOB:s bibliotek har aldrig funnits. Någon av assistenterna har haft ansvar för biblioteket sedan åtminstone 1931. Den ytterst biblioteksansvarige har alltid varit chefen.

Användarna av biblioteket har varit, och är, SAOB:s personal. Bland de olika personalgrupperna har dock biblioteksbehoven skiljt sig åt. Alla har på ett eller annat sätt varit beroende av LUB:s bestånd och SAOB:s bibliotek måste ses som ett komplement.

Bibliotekslokalen har alltid varit sammankopplad med ordbokslokalen utom under den korta tid under 1990-talet då SAOB hade lokaler på Tornavägen. Där befann sig biblioteket i en enskild del.

Utifrån beståndet kan man se att trots att det inte funnits någon bibliotekarie eller biblioteksplan så verkar biblioteket inrymma de mest frekvent använda böckerna.

Skälet till att SAOB har byggt upp ett eget bibliotek är dels att man redan påbörjat uppbyggnaden av ett bibliotek då man flyttade in i LUB:s lokaler, dels att ordboksarbetets natur bidrar till att det samlas böcker.

Källor

Otryckta källor

Lund

Landsarkivet

Lunds rådhusrätts och magistrats arkiv, vol. F IIa:141, bouppteckning nr 14.
(Esaias Tegnér d. y.:s testamente)

Svenska Akademiens ordboksredaktion

Bibliotekskatalog
Bokbindarejournal
Bokjournal 1. 1931-1993
Bokjournal 2. 1993-
Budgetar
Budgetförslag
Diarium öfver excerpering för Svenska Akademiens Ordboksarbete 2. 1898-
1910. bok nr 2.

Fotoalbum

Frekvenslista över använda källor, framtagen vid OSA-projektet 2009.

Intervjuer, utskrifter av:

Band 1. 1975. Samtal mellan Maud Carlsson, Sven Ekbo, Gertrud Lundbäck, Bo Ruthström, Anders Sundqvist, Anna Wennström, Eva Vifot, Märta Walde.

Band 2. 1985. Samtal mellan Sture Hast, Bo Ruthström, Anna Wennström.

Band 3. 1985. Samtal mellan Sture Hast, Bo Ruthström, Ingeborg Tegnér.

Band 4. 1986. Samtal mellan Sture Hast och Frideborg Schultz.

Band 5. 2007. Samtal mellan Gunvor Greiff, Ingrid Hansson, Ulla Holmgren.

Kassaböcker

Katalog öfver excerperade skrifter

Klippböcker

Kvartalsredogörelser

Källförteckning över SAOB:s källor

Listor:

Af de uti Katalogen öfver Svenska Akademiens Bibliotek upptagna böcker anses följande blifva behöfliga för det i Lund pågående ordboksarbetet, dels under den närmaste framtiden för insamlande af språkprof, dels längre fram vid korrekturläsningen (Obs. de med + betecknade finnes upptagna i förteckningen på de böcker, Sv. Ak. ämnar behålla).

Lista över institutioner SAOB har/haft utbyte med

Minnesanteckningar:

Cedershiöld, Gustaf, 1920, Förberedelserna till redigerande av Svenska Akademiens ordbok och arbetets första skede.

Rosenblad, 1930, Minnesanteckningar.

Personalmatrikel

Protokoll

Verksamhetsberättelser

I författarens ägo

Beståndslistor

Muntliga uppgifter i författarens ägo

Intervju med Lars Svensson 1 oktober 2009

Samtal med Boel Hazelius november 2009

Samtal med Christina Persson november 2009

Tryckta källor

- Almhult, Artur (1954). *Svenska Akademien*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söners förlag.
- Bourdieu, Pierre (1996). *Homo Academicus*. Övers. Lars Eberhard Nyman et al. Stockholm: Symposion. (Moderna franska tänkare 27).
- Carlsson, Maud, 1975, se *Otryckta källor under Intervjuer*.
- Cederschiöld, Gustaf (1894). *Om de senast framställda fordringarna på en historisk ordbok*. Göteborg: Wettergren & Kerber.
- Cedershiöld, 1920, se *Otryckta källor under Minnesanteckningar*.
- Ducander, Jesper (1999). *Quo vadis bibliotekarie? Bibliotekarierollen utifrån en analys av de fyra utbildningarna i biblioteks- och informationsvetenskap i Sverige*. Göteborg. (Småtryck från VALFRID, nr 20).
- Ekbo, Sven, 1975, se *Otryckta källor under Intervjuer*.
- Gerle, Eva (1984). *Lunds universitetsbiblioteks historia fram till år 1968*. (Acta Universitatis Lundensis Sectio 1 Theologica Juridica Humaniora 42; Ur Lunds universitets historia 7). Lund: Almqvist & Wiksell International.
- Gustavsson, Susanne & Hallberg, Charlotte (2005). *Framväxten av biblioteket i Vaggeryd. En studie över de faktorer som kom att påverka biblioteksutvecklingen i Vaggeryd under åren 1862-1953*. Borås. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan 2005: 95).
- Gärdefors, Erik (2008). *Förändringen av Lidköpings stadsbibliotek 1952-59. En utbildad bibliotekaries påverkan ur ett aktör- och strukturperspektiv*. Borås. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan 2008: 94).
- Harrysson, Helena (1996). *Svenska Akademiens Nobelbibliotek. En uppsats om Nobelbibliotekets inköspolicy och förändringar inom inköpta språkområden sedan 1904*. Borås. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Institutionen Bibliotekshögskolan 1996: 58).
- Hast, Sture, 1985, se *Otryckta källor under Intervjuer*.
- Hazelius, Boel, 2009, se *Otryckta källor under Muntliga uppgifter*.
- Hellquist, Elof (1974). Om arbetsförhållanden och kolleger vid Svenska Akademiens ordboksredaktion 1894. Ingår i: *Personhistorisk tidskrift*. 1974, Häfte 1-2. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner. S. 1-17.

- Jonsson, Gunilla (2007). En kär plikt. Det nationella reservexemplaret i Lund. Ingår i: *"Här får intet arbete utföras" Universitetsbiblioteket 100 år på Helgonabacken*. Kristianstad: Universitetsbiblioteket i Lund. S. 188-203.
- Jørgensen, Maria & Krahnert, Hannah (2004). *Smålands museums bibliotek. Underlag för en handlingsplan för biblioteksverksamheten grundad på de anställdas informationsbehov*. Lund. (BIVIL:s skriftserie 2004: 11).
- Karlsson, Johan (2009). *Biblioteken på Tjörn. Biblioteksverksamheten på Tjörn under Två tidsperioder*. Borås. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, 2009: 6).
- Loman, Bengt (1986). "En Inrättning, ägnad endast til Språkets förbättring". Ingår i: Allén, Sture, Loman, Bengt och Sigurd, Bengt, *Svenska Akademien och svenska språket. Tre studier*. Stockholm: Norstedts. S. 1-142.
- Nielsen, Frede V. (1997). Den musikpedagogiske forsknings territorium: Hovedbegreber og distinktioner i genstandfeltet. Ingår i: *Nordisk musikkpedagogisk forskning Årsbok 1997*. Oslo. S. 155-176.
- Olofsson, Jan (1999). *Specialbibliotekets roll i sin moderorganisation. En kvalitativ studie av Utrikespolitiska Institutets biblioteks relation till sina interna användare och sin organisation*. Umeå. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Sociologiska institutionen i Umeå).
- Persson, Christina, 2009, se Otryckta källor under Muntliga uppgifter.*
- Rosenblad, 1930, se Otryckta källor under Minnesanteckningar.*
- Rydqvist, Johan (1869). Svenska Akademiens Ordbok, historiskt och kritiskt betraktad. Ingår i: *Svenska Akademiens Handlingar ifrån år 1796*, del 45. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner. S. 249-329.
- SAOB (1893-). *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien*. Lund.
- Schultz, Fridborg, 1986, se Otryckta källor under Intervjuer.*
- Sigurd, Bengt (1986). Ordboken, ordlistan och några andra av Svenska Akademiens språkliga insatser under 1900-talet. Ingår i: Allén, Sture, Loman, Bengt och Sigurd, Bengt, *Svenska Akademien och svenska språket. Tre studier*. Stockholm: Norstedts. S. 143-232.
- Svensén, Bo (1998). "Biblioteksfrågan skall tills vidare hvila på bordet". Om Svenska Akademiens gamla biblioteks öden och äventyr. Ingår i: *Några (hyll)ningscentimeter. Festskrift till Folke Sandgren*. (red. Anders Burius et al). (Acta Bibliothecae Regiae Stockholmiensis LVIII). Stockholm: Kungliga biblioteket. S. 441-451.

Svenska Akademiens Handlingar ([1786] 1801). *Svenska Akademiens Handlingar från 1786* del 1. 2:a uppl. Stockholm.

Svensson, Lars (2007). En sekellång relation. Svenska Akademiens ordbok och Universitetsbiblioteket i Lund. Ingår i: "*Här får intet arbete utföras*" *Universitetsbiblioteket 100 år på Helgonabacken*. Kristianstad: Universitetsbiblioteket i Lund. S. 168-187.

Svensson, Lars, 2009, se Otryckta källor under Intervjuer.

Schück, Henrik (1939). *Svenska Akademiens historia på akademiens uppdrag författad. Sjunde delen*. Stockholm: P. A. Norstedt & Söners förlag.

Tegnér, Ingeborg, 1985, se Otryckta källor under Intervjuer.

Wennström, Anna, 1975, 1985, se Otryckta källor under Intervjuer.

Bil. 1. Sammanställning av kassa och budget

År	Bokbinderi	Bokinköp	% av totalsumma
1909	142,10	125,25	6,00
1910	54,35	167,82	4,61
1911	91,85	153,61	5,69
1912	61,70	108,77	4,35
1913	45,35	90,80	3,16
1914	70,95	401,30	8,79
1915	220,70	163,07	5,85
1916	123,45	163,60	3,69
1917	92,15	138,33	3,36
1918	73,45	126,77	2,39
1919	92,25	88,75	1,67

Tabell 1. Kassa 1909-1919.

År	Bokbinderi	Bokinköp	% av total budget
1922	200	200	2,98
1923	200	200	2,96
1924-25	250	350	4,14
1925-26	350	250	4,00
1926-27	350	250	3,43
1927-28	350	350	4,00
1928-29	350	350	3,78
1929-30	350	350	3,78
1930-31			saknas
1931-32	350	350	3,89
1932-33	350	350	3,89
1933-34	350	350	3,89
1934-35			saknas
1935-36			saknas
1936-37			saknas
1937-38	350	350	3,89

Tabell 2. Budgetförslag 1922-1938.

År	Bibliotek	% av total budget
1980	10.000	3,75
1981	10.000	3,22
1982	10.000	3,14
1983	10.000	2,99
1984	12.000	3,22
1985	12.000	2,95
1986	15.000	3,24
1987	35.000	7,06
1988	40.000	7,41
1989	30.000	5,15

Tabell 3. Budgetförslag 1980-1989.

År	Budget/Förbrukning för biblioteket	% av total budget/förbrukning
1990	30.000 / 44.247:59	4,48 / 6,43
1991	25.000 / 40.052:59	3,38 / 5,42
1992	40.000 / 41.060:00	5,44 / 5,84
1993	40.000 / 47.438:00	5,26 / 5,90
1994	60.000 / 90.134:74	6,92 / 10,37
1995	90.000 / 41.723:93	10,29 / 5,42
1996	100.000 / 77.618:74	11,24 / 9,10
1997	70.000 / 63.859:60	7,25 / 6,92
1998	65.000 / 53.372:00	6,73 / 6,84
1999	50.000 / 20.669:00	4,77 / 2,00

Tabell 4. Budgetförslag och Kassa 1990-1999.

Bil. 2. Sammanställning av bokjournalen och bokbindarejournalen

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1931	53	7	37	1		88/15
1932	31	12	2	4	1	61/6
1933	7	3		3	1	54/6
1934	19	1	4	1		48/8
1935	46	31	4	1	1	62/11
1936	26	13	1	1	5	91/23
1937	35	23		1		36/4
1938	15	7	1	2		37/6
1939	15	7	1	2		49/8
1931-39	247	104	50	16	8	526/87

Tabell 5. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1931-1939

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1940	4		1	1		28/10
1941	16	2	1	8		44/19
1942	1					22/9
1943						24/16
1944	6					32/14
1945	8					24/23
1946	4					61/34
1947	4					20/20
1948	7				3	40/34
1949	10					28/17
1940-49	60	2	2	9	3	323/196

Tabell 6. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1940-1949

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1950	20					11/8
1951	13					48/30
1952	23					74/39
1953	18					43/12
1954	29		1			55/31
1955	16		9			41/14
1956	9		1	1		97/18
1957	17		1			38/13
1958	31		2			31/16
1959	29					26/8
1950-59	205	0	14	1	0	464/189

Tabell 7. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1950-1959

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1960	35	1	21			85/23
1961	22	4	4			55/6
1962	37	2	3			71/14
1963	36					36/2
1964	24					28
1965	15		3			38/4
1966	48	20				39/8
1967	22	5	3			69
1968	31	3	7			41
1969	46					66/2
1960-69	316	35	41	0	0	528/59

Tabell 8. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1960-1969

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1970	38	1	3			55/23
1971	38		12			60/36
1972	60		9			37/17
1973	61		18			33
1974	61		2			33/18
1975	37		1			35/13
1976	44		1			32/16
1977	36		8			41/24
1978	44		5			44/34
1979	41		9			27/18
1970-79	460	1	68	0	0	397/199

Tabell 9. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1970-1979

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1980	44		11			28/18
1981	39		6			56/42
1982	33		3			68/59
1983	19					21/16
1984	29		1	1		24/24
1985	21					46/44
1986	42			1		30/30
1987	26		1			27/27
1988	30		5			24/17
1989	35		3			2/2
1980-89	318	0	30	2	0	326/279

Tabell 10. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1980-1989

År	Totalt	Köpt	Skänkt	Skänkt av författaren	Dödsbon	Till bokbindaren/ varav lagningar
1990	60		2			27/26
1991	47		1			0
1992	30		1			50/49
1993	55					0
1994	61					0
1995	76		1	1		51/50
1996	83		1			47/37
1997	52					29/27
1998	2					34/26
1999	88					ingen uppgift
1990-99	554	0	6	1	0	238/215

Tabell 11. Bokjournalen och bokbindarejournalen 1991-1999

Bilaga 3. Intervjufrågor

Vad skulle du säga är syftet med SAOB:s bibliotek?

- Har du tyckt att biblioteket uppfyllt detta syfte?
- Tycker du att biblioteket är ändamålsenligt?

Vet du om det någonsin funnits formulerade mål för SAOB:s bibliotek?

- Om inte, har det funnit uttalade, sådana som alla visste om ändå?
- Har det funnits principer, nedskrivna eller uttalade, om inköp av böcker?
- Har det funnits principer, nedskrivna eller uttalade, om gallring av böcker?

Hur såg du på relationen mellan SAOB:s eget bibliotek och bokbestånd i relation till UB:s bibliotek och bokbestånd?

Vilka böcker tyckte man på UB-tiden var viktiga att ha själv trots att de fanns "utanför dörren"?

Skulle du säga att någon av ordbokens avdelningar har haft mer nytta av SAOB:s eget bibliotek än andra avdelningar?

- Har någon grupp någonsin klarat sig med det egna beståndet och inte behövt gå i UB:s bestånd?

I något äldre protokoll nämns ett avtal med LIBRIS. Har SAOB själva kunnat söka i LIBRIS innan denna möjlighet fanns för allmänheten?

Det verkar i protokollen som att biblioteket var uppdelat på ett annat sätt på UB.

- Hur såg uppdelningen ut?
- Delades böckerna upp på signum först efter man flyttat från UB?
- Hur gick diskussionerna kring detta?

Det verkar som att det funnits någon som varit biblioteksansvarig åtminstone sedan 1930-talet. Vilka uppgifter och vilket ansvar har den personen haft?

- Vem/vilka har haft ansvar för inköp?
- Vem/vilka har haft ansvar för gallringar?
- Vem/vilka har haft ansvar för lagningar?
- Vem/vilka har haft ansvar för katalogen och katalogisering?
- Vem/vilka har haft ansvar för ordning och reda?
- Vem/vilka har haft ansvar för ämnesuppdelning o. dyl. i biblioteket?
- Vem/vilka har haft budgetansvar?